

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

İŞKODRA VİLAYETİ SALNAMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meral KARTAL

GAZİANTEP

EYLÜL 2014

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

İŞKODRA VİLAYETİ SALNAMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meral KARTAL

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Süleyman ÜNÜVAR

EYLÜL 2014

GAZIANTEP

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

**İŞKODRA VİLAYETİ SALNAMASI'NIN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRMESİ**

MERAL KARTAL

Tez Savunma Tarihi: 15.09.2014

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof.Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof.Dr. Adil KILIÇ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doc.Dr. Süleyman Ünüvar
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

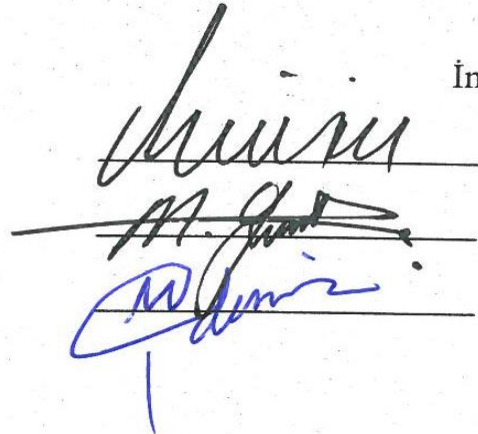
Jüri Üyeleri:

Yrd.Doc.Dr Süleyman ÜNÜVAR

Yrd Doc Dr.Mustafa GÜLTEKİN

Yrd.Doc.Dr. Murat ÇELİKDEMİR

İmzası

İTHAF SAYFASI

Bu çalışmamda yardımlarını ve zamanlarını esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

İŞKODRA VİLAYETİ SALNAMASI'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

KARTAL, Meral

Yüksek Lisans Tezi, Tarih ABD

Tez Danışmanı. Yr. Doç. Süleyman ÜNÜVAR

Eylül 2014.114 sayfa

İşkodra vilayeti Arnavutlu'ğunBalkan topraklarında sahip olduğu gerek ekonomik, gerek askeri, gerek coğrafi, gerekse sosyo-kültürel açıdan önemli özelliklere sahip bir şehridir. İşkodravilayeti bulunduğu coğrafyanın avantajlarını kullanarak birçok anlamda gelişmelerin yaşanmasına sebep olmuştur.Genel anlamda bakıldığında ise İşkodra Arnavutluğun ve Balkanların can alıcı bir noktasında bulunduğu içinbirtakım değişikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur. İşkodra şehri içerisinde barındırdığı halk kitlesinden dolayı bir takım farklılıkların yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Bu yaşanan etnik ve dini farklılıklar nedeniyle bölgede idari, askeri ve sosyal alanlarda da çeşitlilikleryaşanmıştır. Osmanlı devleti özellikle bu bölgede etkin olmaya başladıktan sonra İşkodra Vilayeti Osmanlı Devletinin güvenli bir kalesi olmuştur. Daha sonra ise bu bölge Osmanlı devletinin elinden çıkmış ve bulunduğu coğrafya'ya örnek teşkil edecek bir Vilayet olarak varlığını sürdürmüştür. Tarık Us'un şahsi kütüphanesinde bulunan bu eser 170 sayfadan ibaret olupİşkodra Vilayetinde Osmanlı'nın o bölgede bulunduğu dönemler hakkında bilgiler vermektedir. Bu bilgiler İşkodra Vilayetinin askeri yapısı, sosyal, ekonomik yapısı, idari yapısı ve bu yapıların işleyiş tarzıyla ilgili bilgi vermesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Arnavutluk, İşkodra ve Kurumları, Ziraat, İthalat ve İhracat, Nüfus

ABSTRACT**SHKODRA THE PROVINCE SALNAME TRANSCRIBED AND
ASSESSMENT**

KARTAL, Meral

M.A. Thesis, Department of History

Adviser of the Thesis: Assistant Professor, Süleyman ÜNÜVAR

September 2014, 114 pages

Shkodra province of North Arnavutlu'g features rarely need to have in the Balkans, economic, and military, both geographically, as well as an important socio-cultural city. Shkodra to take advantage of the geography of the province in general has led to the emergence of a number of different. In Shkodra city hosting a number of differences due to the masses of people to live has become inevitable. This is due to differences in the area of administrative, military, and there were differences in the social field. Characteristics of the Ottoman Empire began to be active in this region of Shkodra province of the Ottoman Empire after the castle was safe. Later this area came from the hands of the Ottoman Empire and the geography or exemplary continued existence as a province. Tariq's personal kütübhanе Usa, this work consists of 170 pages in oluşıtkodr province of the Ottoman Empire in that area gives information about the period. This information prefecture of Shkodra structure of the military, social, economic structure, administrative structure and functioning of these structures is important in terms of providing information about style.

Keywords: Albania, Scutari and İnstitutions, Agriculture, İmport and Export, Population

ÖN SÖZ

Tez konusu olarak ‘İşkodra Vilayet Salnamesi’ni aldım. Bu tezi almamdaki amaç; İşkodra Vilayeti’nin sosyal, kültürel, ekonomik ve askeri durumunu ortaya çıkarmak o dönemde yaşamış olan halkın yaşantısı hakkında bilgiler vererek durumlarını belirlemek. Bu çalışma İşkodra Vilayeti hakkında çalışma yapmak isteyenler için kaynak teşkil etmesi açısından faydalı olacaktır. Tarih, toplumların sadece yaptıkları savaşları değil, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik, askeri ve hukuki faaliyetlerini de, yani kısacası bir toplumu toplum yapan her konuyu, ele alıp inceler. Bu yüzden tarih her anlamda insanlara yol göstericidir.

Arnavutluk’un Osmanlılar tarafından alınması esnasında İşkodra’nın fethi önemli bir aşama olmuştur. Yine bu şehir Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra da hem Osmanlı açısından hem de Balkanlar açısından önemli bir merkez olma özelliğini korumuştur. Tanzimat’tan sonra yapılan değişiklikler sonucunda Vilayet merkezi olmuştur. Sınırı bugünkü Arnavutluk’un kuzey sınırları içerisindedir. Aynı dönemde vilayet kapladığı alan açısından Rumeli’nde bulunan vilayetlerin neredeyse en küçüğüydü. Fakat 93 harbi sonrasında bu bölge askeri açıdan önemli bir nokta halini almıştır.

Arnavut nüfusunun çoğunlukta olduğu toprakların kuzeyde Karadağ ve Sırbistan’a güneyde Yunanistan’a verilmesi önemli bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü bu olayların ardında Arnavutların uyanışı gerçekleşmiştir. Hatta Arnavutluk’ta birçok isyan baş göstermiş ve bunların çoğunluğu İşkodra Vilayeti dâhilindeki dağlılar tarafından çıkarılmıştır. Oysa Arnavutluk’ta iki unsurun bir arada bulunabileceği tek yer İşkodra Vilayeti idi. Ancak 93 harbinden sonra durumlar karışmıştır.

Burada görev yapanların isimleri tek tek yazılarak bilgiler kayıt altına alınmaya çalışılmıştır. Böylece bize ulaşırken ilk elden kaynak olmuştur. İşkodra’nın Osmanlı yönetimindeki son dönemlerinde bu savaşlar ve sonrasında yaşanan durumların gözler önüne serilmesi açısından önemlidir.

Özellikle Arnavutluk İşkodra ve diğer Balkan devletleriyle ilgili bilgilere rastlanılmaktadır. Bu bakımdan yapılan bu çalışma iyi bir yol göstericidir denilebilir. Bu salname İşkodra Vilayetinin idari, ekonomik, askeri ve sosyal yapısıyla ilgili bilgiler verilmesi açısından önemli bir kaynak oluşturacaktır. Tablolar şeklinde gösterilen bilgiler dâhilinde hangi bölgede ne kadar asker, ne kadar memur olduğu hakkında bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca yine bu çalışmada ziraat, ticaret, idare altındaki kazalarla ilgili bilgilere de rastlanılmaktadır. Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Meral KARTAL

Gaziantep 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vi

I BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
------------	---

TARİHÇESİ VE SALNAME ÇEŞİTLERİ

1.1.1 İşkodra İnin Tarihçesi	3
1.1.2.Yerel Valilerin Yönetimi.....	4
1.1.3.İşkodra'nın Vilayet Oluşu	5
1.1.4.İşkodra Şehri'nin Arnavutluga Bağlanması.....	6
1.2.1.Salname Kavramı Ve salname Çeşitleri.....	6
1.2.1.2.DevletSalnamesi.....	8
1.2.1.2.Vilayetsalnameleri.....	8
1.2.1.3Resmi kurum ve Kuruluşlara Ait Salnameleri.....	9
1.2.1.4Özel Konulu.Kişi ve Kuruluşlara Ait Salnameler.....	9

II. BÖLÜM

Gerekçe, Yöntem, Kapladığı Alan, Literatür Bilgisi

2.1. Çalışmanın Gerekçeleri	10
2.2.Çalışmanın Yöntemi.....	10
2.3 Çalışmanın Kapsadığı Alan.....	10
2.4.Çalışmanın Literatür Bilgisi	11

III. BÖLÜM

İŞKODRA VİLAYET SALNAMESİNİN TRANSKRİPSİYONU

3.1.Fihrist.....	1
3.2.İşkodra Vilayeti HakkındaBilgiler.....	26

IV. BÖLÜM**DEGERLENDİRME VE SONUÇ****4.1.Degerlendirme ve Sonuç.....99****KAYNAKÇA****Yazılı kaynaklar-İnternet Kaynaklar.....102****Özgeçmiş ve Vitea.....104**

KISALTMALAR

Atatürk Araştırma Merkezi	:	ATAM
Ankara Üniversitesi Dil, Tarih Ve Coğrafya Fakültesi	:	AÜDTCF
Bakınız	:	Bk.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi	:	BOA
Cilt	:	c.
Çukurova Üniversitesi	:	ÇÜ
Diyanet İşleri Başkanlığı	:	DİB
Diyanet İslam Ansiklopedisi	:	DİA
Gaziantep Üniversitesi	:	GAÜN
Hicri	:	H.
İslam Ansiklopedisi	:	İA
Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi.	:	KAYTAM
Miladi	:	M.
Milli Eğitim Bakanlığı	:	MEB
Osmanlı Araştırmaları Vakfı	:	OSAV
Osmanlı Ansiklopedisi	:	O. A.
Sayfa	:	s.
Sayı	:	S.
Türkler Ansiklopedisi	:	T.A.
Türk Tarih Kurumu	:	TTK
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	:	U.Ü.İ.F.D
İslam Ansiklopedisi	:	İ.A

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.GİRİŞ

Balkanlar diye bugünkü güneydoğu Avrupa’ında dâhil olduğu coğrafya kastedilmektedir¹. Balkan kelimesini İlk defa Avrupalı bilimciler bu bölge için kullanmışlardır. Ve bu isim günümüze kadar ulaşmış ve yerleşerek o bölgeyi temsil eder bir hal almıştır. Yine Avrupalı bilimciler Balkan ifadesini Avrupa coğrafyasında yarımada içinde bulunan sıradağlar içinde kullanmışlardır. Bu dağlar coğrafya içerisinde bulunan şehirleri bir birinden ayırmak için gezgin John Morrit tarafından kullanılmıştır². Aslında Türkçe kaynaklara bakıldığında Balkan “*Dağ*” anlamında kullanıldığı da görülmüştür. Strabon’un (mö.63-20) “*Coğrafya*” adlı eserinde bu bölge için “*Albania*” adını kullandığı görülmüştür³. Bu bölgede yaşayan halkın görüşleri doğrultusunda Balkanlara en erken yerleşen Hint- Avrupa kökenine mensup “*İllyaly*” ların soyundan geldikleri Arnavut topluluğunun kabul görmüş tezidir⁴.

Bu halka “*beyaz giyen adamlar*” anlamına gelen Albonia denirdi⁵. Yaşamlarını sürdürdükleri yere ise Albonipolis denirdi⁶. Merkezi İşkodra Vilayeti olan İllirya krallığı bugünkü Dalmaçya, Bosna, Karadağ, Orta Arnavutluk ile Sırbistan’ı kapsıyordu⁷. İllirya krallığı ilk bilgilere ise M.Ö. XIII. yy ait kaynaklardan

¹ İlkay Erken,(2004),İşkodra Vilayetinin İdari Ve Sosyal Yapısı(1876-1912),Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun

²Maria, Todorova (2003)Balkanları Tahayyül Etmek. Çev: Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul,s56

³Albenia adına ilk defa II. yüzyılda İliryalıların başkentiAlbano-Polis’de rastlanıldığı ileri sürülmektedir. Ali Bardhi’’ (2009), Müfettiş ‘’Davut Boriçi’ nin Günlüğünden İşkodra Vilayetinde Eğitim(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniverasitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul s.1

⁴Todorova, a.g.e,s56

⁵ Necip P.Alpan(1975)Tarihin Işığında Bugünkü Arnavutluk, Ankara,s19

⁶K.Süssheim,(1993)Arnavutluk’ İ.A,c.I, , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul s.575.

⁷Bozbora, Nuray 1997,Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusculugunun Gelişimi, Boyut Kitapları, İstanbul, s.23.

ulaşmaktadır. Bu şehir İllirya kralı Büyük İskender'in hâkimiyeti altında bulunduğu sırada yapılan savaştan sonra babası Philip'in hakimeyeti altına geçmiştir.

Krallık M.Ö.165'te Büyük Catherine diye anılan Teula döneminde Roma İmparatorluğu saldırısına uğrayarak yıkılmıştır⁸. Siyasi birliğini tekrar sağlayamamış ve bu yüzden dağınık şekilde yaşamışlardır. VI. yy'a kadar İllirya toplumunda Klasik Roma kültürü etkili olmuştur. Ancak yinede Roma imparatorluğunun katkıları bu toplum üzerinde olumlu yönden de etkili olmuştur⁹. Çünkü Roma İmparatorluğu hâkimiyeti altında kaldığı süre zarfında bölgede ticaret gelişmiş ve bölge birçok açıdan önemli bir şehir haline gelmiştir.

Ancak VI. yy Roma İmparatorluğu etkisi azalacaktır. Yine bu bölge IX-XII. yy'larda Bizans ile mücadele edilmiş ve bu mücadele sonucunda bölgede kendi başına buyruk hareket eden feodal beyler ortaya çıkmaya başlamıştır. Birçok defa istilalara maruz kalan bölge XII. yy.da Bizansın hâkimiyeti altına girmiştir¹⁰. Ve bu olaydan sonra çok uzun yıllar İllirya diye anılan bölgeye Bizanslılar Albania adını vermiştir. Ve bölge "*Albenia*" diye anılmaya başlamıştır¹¹.

Ancak bu dönemlerde Balkan Coğrafyasında böyle olaylar oluyorken Türkler artık Balkanlarda da etkili olmaya başlamışlardır. Balkan topraklarından artık Oğurlar, Avarlar, Peçenekler, Oğuzlar ve Kumanlar büyük küteller şeklinde Karadeniz'den geçerek Balkan coğrafyasına ulaşmayı başarmışlardır¹². Ve artık Balkanlarda Roma ve Bizans etkisini kaybetmeye başlayacak ve Türkler bu bölgelerde uyguladıkları politikalar sayesinde etkinliklerini artıracaklardır.

Balkanların Güneydoğusunda bulunan Arnavutluğun bir vilayeti olan İşkodra şehri ise yine Arnavutluğun bir vilayeti olan etkin ve birçok açıdan önemli özelliklere sahip vilayetlerden biridir. Türk¹³.

⁸ Bozboru a.g.e,s25

⁹ Süsseim, a.g.e, s.583

¹⁰ İlçay Eken, a.g.e.(Kral Anjou hâkimiyetinde kurulan Arnavut krallığında birer feodal bey olmak sözü aldıkları halde krallığın verimli, geniş arazilerine Fransız ve İngiliz Feodallerinin gelip hem verimli arazileri hem de yönetimi ele geçirmelerine karşı tepki göstermişlerdi.)

¹¹ İnalçık, Halil,(1993), 'Türk ve Balkanlar', Obiv Yayınları, İstanbul, ,s.10

¹² Süleyman Külçe ,(1944), Osmanlı Tarihinde Arnavutluk, İzmir, s12

¹³ Türk Ansiklopedisi, c.xx.s423

Yunanca anlamına baktığımızda İşkodra demek burada uzun yıllar hüküm sürmüş Büyük İskender'in kalesi anlamını vermektedir. İşkodra ismi Arnavutça olarak bakıldığında “*Tepe*” manasına gelen “*Kodra*” kelimesinden türetilmiştir¹⁴.

İlk kurulduğu yer olan Kır nehrinin iki yakası ve ovalarını kapsayan alanda kurulmuş olan İşkodra vilayeti uğradığı saldırıları saf dışı etmek ve rahat koruyabilmek için tepe üzerinde bulunan kalenin içine taşınmıştır¹⁵. Çünkü tepe noktasında olduğundan gelen saldırılara karşı koymak daha kolay olacaktır¹⁶.

Bundan dolayı kalenin bulunduğu bu tepeye “*İşkodra*” adı verilmiştir. Sonraki zamanlara baktığımızda ise Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu şehir sancak ve mutasarrıflık olarak kullanılmıştır¹⁷.

1.2. İŞKODRA’NIN TARİHÇESİ VE SALNAME ÇEŞİTLERİ

1.2.1. İşkodra Vilayetinin Tarihi Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'na ilk kez 1392'de yapılan akınlar sonucu bölgeye hâkim prensin Yıldırım Bayezid'e bağlılığını bildirmesiyle bağlanan İşkodra, kısa süre sonra Macaristan Krallığı'nın eline geçmiş. Niğbolu Savaşı'ndan (1396) sonra yeniden Türk egemenliğine girmiş ancak 1401'de Prens tarafından şehir Venediklilere satıldı. 1409'da Macar Kralı Zsigmond (Sigismund) tarafından işgal edildi. 1444 yılında Venedik Cumhuriyeti hesabına ele geçirilen kent bu devlete Venedik Cumhuriyeti'ne teslim edildi. 1455'te Evrenosoğlu İsa Bey tarafından İşkodra bir kez daha Osmanlı topraklarına katıldı ise de, şehir birkaç kez daha el değiştirdi.

Fatih Sultan Mehmet döneminde (1451-1481), 1467 yılında Rumeli Beylerbeyi Mahmut Paşa büyük bir ordu ile gelerek şehri kesin olarak fethetti. 1468'de tüm Kuzey Arnavutluk'ta Türk egemenliğinin kurulmasıyla İşkodra Rumeli Beylerbeyliği'ne bağlı bir sancak haline getirildi. Arnavutluk'la süregelen savaşlar sonunda bölgede İslamiyet (Bektaşî) geniş ölçüde yayıldı ve birkaç boy hariç İşkodra ve çevresi halkı Bektaşî İslamiyet'i kabul etmeye başladı.

¹⁴ Türk Ansiklopedisi, c.xx. s.423

¹⁵ Külçe, a.g.e,13

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı,(2011)Osmanlı Tarihi, c.1.TTK, Ankara

¹⁷ İlkay Erken, a.g.e,s9

Arnavutluk Müslümanlarının ağırlıklı bir bölümü Bektaşî olup şehirde ve civarda birçok Bektaşî tekkesi mevcuttur¹⁸.

1.2.2.Yerel Valilerin Yönetimi

Osmanlı Devleti'nin Kutsal İttifak'a karşı 1683-1699 yılları arasındaki savaştan yenilgi ile ayrılmasıyla bölgedeki Türk egemenliği zayıflama emareleri göstermeye başladı. 1706'da isyan eden Karadağ halkından bir kısmı dağlık yerlerden, ovalık yerlere yerleştirildiler.

Bu asilerden Buşat köyünden Mehmet Bey bölgeye hâkim oldu ve Osmanlı Devleti kendisine vezirlik vererek İşkodra Valiliği'ne atadı. Böylece Kuzey Arnavutluk'a hâkim olan Buşatlar, Avusturya ve Venedik ile siyasi ilişkiler kurmaya başladılar¹⁹.

Mehmet Paşa'nın yerine geçen Mahmut Paşa Ruslarla siyasi ilişki kurmaya başladı ve ikinci Katerina'nın teşvikiyle bölgede isyan etti. Ancak Gazi Hasan Paşa'nın müdahalesiyle 1779'da ayaklanma bastırıldı. Yapılan anlaşmaya göre Mahmut Paşa İşkodra Valiliği görevinde bırakıldı. 7 yıl sonra ise başka buhran patlak verdi. 1786'da Venedik topraklarına saldırıya kalkışması Mahmut Paşa'nın idamını gerektiren bir sebep oldu. Bunun gereğini yapmak için harekete geçen Elbasanlı Kurt Ahmet Paşa, İşkodra'yı kuşattıysa da, yenilgiye uğrayınca çekilmek zorunda kaldı. Mahmut Paşa'nın 1788'de Karadağ'da öldürülmesiyle İşkodra yeniden Osmanlı İmparatorluğu'na bağlandı²⁰. 1810 yılında bölgedeki Sırlar Rusların teşvikiyle yeniden isyan ettiler. Bunun üzerine Bosna tarafından asker toplanarak isyancıların üzerine gidildi ve isyan bastırıldı.

Padişahlığının ilk döneminde Rumeli'deki yerel ayanlara birçok ödün vermiş olan II. Mahmut orduda gerekli ıslahatı yaptıktan sonra, merkezle bağı iyice gevşemiş bölgelerin tekrar merkezi idare altına alınması siyasetine hız verdi.

Bu çerçevede, 1832 yılında Reşit Mehmet Paşa'nın Vali Mustafa Paşa'yı teslim alışıyla İşkodra bölgesinde yerel valilerin yönetimine son verildi²¹.

¹⁸Külçe, a.g.e,s13

¹⁹Bozbora,a.g.e,s.95

²⁰ İnalçık, a.g.e, s.10-11

²¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı,(2011),Osmanlı Tarihi, C.I.TTK, Ankara,

1.2.3.İşkodra Şehrinin Vilayet Oluşu

Fatih devrinde Venedik ile yapılan mücadele sonucunda Rum İl'inin batı ucunda bulunan İşkodra 1479 yılında kesin olarak Osmanlı hâkimiyeti altına alınmıştır. Halkı Venedik gemisine binerek Buyana nehrini aşarak Adriyatik'e geçmiş ve İşkodra'yı terk etmiştir.

Arnavutluk İskenderiye'sinde denilen İşkodra 1486 yılında Rumeli Beylerbeyliğine bağlı bir sancak olarak boy göstermeye başlamıştır. Sekiz Arnavutluk sancağından birisi olan İşkodra Kanuni Sultan Süleyman zamanında düzenlenmiş 18.yüzyıla kadar Buşatlılar, Çavuşoğulları ve Mehmet Ruşen Paşa tarafından idare edilmiştir. 1733 yılında gelindiğinde İşkodra Beyoğulları tarafından idare edilmeye başlanmıştır. 1733-1757 tarihleri arasında İşkodra'da bir ayaklanma çıkmış ve ayaklanmadan sonra Yusuf Çavuşoğlu İşkodra mutasarrıfı tayin edilmiştir. 1757 yılında Buşat ailesi yönetimi ele almışsa da 1832 yılında Buşat idaresi de son bulmuştur²².

1846 yılında İşkodra ve Prizen paşalıklarının Manastır eyaletinden ayrılması ile “*İşkodra Eyaleti*” adıyla doğrudan İstanbul'a bağlandığı söylene de incelenen belgeler ve salnameler dâhilinde bunun böyle olmadığı düşünülmektedir. Çünkü İşkodra'nın Salmelerde “*İşkodra*” ismi ile anılması dahi ancak 1850 yılından sonra karşımıza çıkmaktadır. 1862 yılında bir eyalet olarak görülen İşkodra 1863 yılında Rumeli eyaletine bağlı bir liva haline dönüştürülmüş ancak ertesi yıl tekrar eyalet haline gelmiştir.1871 yılında İşkodra'da bulunan askeri kuvvetlerin azaltılmasına karar verildi.

Kent, 24 Haziran 1867 tarih ve 1474 sayılı Vilayet nizamnamesi ile Üsküp vilayetiyle birleştirilerek, Merkez, Prizren ve Debre sancaklarından ibaret bir vilayet merkezi oldu. Klementi, Hotti, Skrielli, Kastrati ve Pilati kabilelerin yaşadığı merkez ilçede 4.140 hane Müslüman, 1.730 hane Katolik ve 370 hanede Ortodoks vardı. İşkodra şehrinde ise 2.500 hane Müslüman, 900 hane Katolik ve 100 hane de Ortodoks idi²³.

²²İnalçık, age.s.10-11

²³Eken, a.g.e, s

1876'de yılında İşkodra önemli karargâhlardan biri haline getirildi. 1876'da Midritlilerin çıkardıkları isyanlar bastırıldı; sonra da Karadağ Savaşı'nda (1876-1878) önemli merkezlerden biri oldu²⁴. 1877'de İşkodra vilayeti küçültüldü, ufak bir vilayet haline getirildi. Aynı yıl Osmanlı Meclis-i Mebusan'a milletvekili gönderen 29 seçim bölgesinden biri oldu. 1881 yılında ilçe yapıldı.1908 yılında teşkilatında ise, merkez ve Deraç sancaklarından meydana gelen bir vilayet haline getirildi.

1.2.4.İşkodra Vilayeti'nin Arnavutluk İline Bağlanması

Balkan Savaşı'nda İşkodra'daki Türk birlikleri Hasan Rıza Paşa komutasında kenti kuşatan Sırp ve Karadağ birliklerine karşı uzun süre savundu ise de 13 Nisan 1913'te teslim oldu²⁵. Kent, aynı yıl, 1912'de bağımsızlığını ilan etmiş bulunan Arnavutluk devletine bırakıldı. İşkodra, Birinci Dünya Savaşı'nda 27 Haziran 1915'te Avusturya - Macaristan birlikleri, İkinci Dünya Savaşı'nda ise İtalyanlar tarafından işgal edildi ise de her defasında Arnavutluk'a geri verildi²⁶. II. Dünya Savaşından sonra Arnavutluk'ta komünist yönetim kuruldu. 1967 yılında İşkodra'daki camilerin biri dışında hepsi yıkıldı.

Komünist yönetimin yıkılmasından sonra şehirdeki tek cami olan Kurşunlu Camii tekrar ibadete açıldı. Günümüz İşkodrası önemli bir eğitim ve sanayi merkezi olan bir şehirdir²⁷.

1.2.5.Sâlnâme ve Salname Çeşitleri

Sâlnâme, bir senelik olayların oluşumunu göstermek üzere yazılmış eserlerdir. Türkçe'ye Tanzimatfermanından sonra girmiştir. Anlamına bakıldığında yıllık, sınırları belli konulara dayanarak bir senelik zamanı kapsayacak şekilde çıkarılan kitap, dergi olarak tanımlanabilir. Sâlnâme, Farsça iki sözcüğün yani yıl demek olan “*sâl*” ve mektup, kitap demek olan “*nâme*” sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Sâlnâme sözcüğü “*Almanak*” ve “*takvim*” kelimesi ile karıştırılmamalıdır.

²⁴ Türk Ansiklopedisi, s.102

²⁵Mutullah Sungur, (2002), 'XIX. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Taşra idaresi ve Vilayet yönetimi', Türkler, CXIII. Ankara, Yeni Türkiye yayınları,

²⁶ Uzunçarşılı, a.g.e, s.96

²⁷Hasan; Duman (1999)Omsalı Sâlnameleri ve Nevsâlleri Bibliyografyası ve Toplu Katoloğu, c.I, Ankara, , s. 2-6

Takvim, herhangi bir şeyin doğru yerini gösterme ve günlerin, ayların, mevsim ile yıllar ve bayramların bir cetveli olarak değerlendirilebilir.

Almanak, yazı tarzı itibarıyla sâlnâmeye çok yakın bir eser türüdür. Fakat konularını bakıldığında halka hitap etme zorunluluğu ile ev idaresi, oyunlar, sağlık örgütleri, fıkralar ve mizahî birçok şeye yer veren eserlerdir. Sâlnâmeler ise; devlet eli ile hazırlandığı gibi bunlardan başka özel kurumlarında hazırladığı Salnameler dikkat çekmektedir.

İngilizcesi “*Year book*”, Fransızcası “*Annuaire*” olan sâlnâmelerin Osmanlı da başlangıcı ve türlerine gelmeden önce, bu tür eserlerin dünyada ne zaman, hangi millet tarafından kullanılmaya başlandıklarına bakılacak olunursa; Fransa’da Miller tarafından ilk Annuaire (Sâlnâme) 1793 yılında, Lannuaire de la Republiqaine adıyla Paris’te naktarılmıştır.

Bunu takiben daha sonra Fransa’da çeşitli konularda Annuaire Politique, Annuaire Historique gibi daha birçok konuda sâlnâme türü eserler meydana getirilmeye başlanmıştır. Daha sonra başka milletler tarafından da bu eser türünün örnekleri verilmeye bağlanmıştır.

sâlnâme türünün ilk örnekleri Fransızlar tarafından başlatılmış, daha sonra başka milletler bu eser türünü kendi ülkelerinde taşımaya başlamışlardır. Yine Fransa’da sâlnâmelere çok yakın bir tür olan Almanak (Almanach) adlı eserlerde de çok sayıda yayın yapılmıştır.

Avrupa’da resimli gazeteler, senelik yazılar ile seçilmiş resimlerden oluşan bir seneye ait siyasi ve bilimsel özet bilgiler ile bir senelik takvimin eklenmesi şeklinde Almanaklar yayınlanmıştır. Yine hususi sâlnâmeler ve Almanakların yanında resimli yıllıklar da çıkarılmıştır. Bu eserlerde devlet teşkilatı, siyasi ve iktisadi hayat hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir²⁸.

²⁸Özdemir Mustafa,(2008) Osmanlı Tarih Araştırmalarında Salnamelerin Önemi,(Osmanlı Arşivi ve Arşiv belgelei Araştırmaları),İstanbul

1.2.5.1.Devlet Salnameleri

Türklerde ilk resmi sâlnâme Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ortalarında Koca (Sadrazam) Reşit Paşa'nın teşviki ile Tarihçi Hayrullah Efendi, Ahmet Vefik Efendi ve Ahmet Cevdet Paşa'nın ortak çalışmaları sonucu (H 1263) (M1847) yılında Sâlnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye adı ile yayınlanmıştır²⁹. Daha sonra Osmanlı İmparatorlugunda Salname birçok konu ile alakalı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Salnamelerde Devlete ait birçok noktadan bahsedilmiş ve böylece gelecek kuşaklara ciddi bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır.

1.2.5.2.Vilayet Salnameleri

Devlet Salnamelerinin yararlarının görülmesi üzerine Vilayet Salnameleri çıkartılmıştır. Çünkü İmparatorluk genişledikçe buraların kaydını tutmak belgelendirmek zor olacaktır. Bu yüzden Salnameler çeşitlendirilendirilerek Vilayetler şeklinde de yazılmaya başlanmıştır. Vilayetlerin bilgileri çoğunluğu Salnamelerle anlatılmıştır.

İlk Osmanlı Vilayet salnamesinin(H.1283) (M.1866) yılında yayınlanan Bosna; son vilayet salnamesinin ise (H.1334) (M. 1918) yılında yayınlanan Müstakil Bolu Sancağı Salnamesi olduğu tespit edilmiştir. Vilayet Salnameleri, ilgili vilayetin idari teşkilatı, memur listeleri, mahalli tarih ve coğrafyası, eski eserleri, üretim ve ekonomik faaliyetleri ve nüfus durumu gibi pek çok konuda bilgiler vermektedirler.

M. 1867 tarihli "*Vilayet Nizamname*"sinin yayınlanmasından sonra bu salnamelerin sayılarında bir artma görülür. Vilayet Salnameleri, devlet salnameleri gibi, başlangıçta küçük hacimde ve az sayfalı iken, gittikçe hem sayfa, hem de içerik bakımından gelişmiştir³⁰.

Devlet salnameleri gibi bir düzenlilik arz etmedikleri de bilinen bir gerçektir. Devlet salnamelerinde vilayetlerin sınıflandırılmasına Edirne'den başlamıştır.

Ancak II. Abdülhamit döneminde resmi politika olarak uygulanan İslamcılık siyasetigereği, bundan sonra Hicaz vilayetinden başlanmıştır.

²⁹ İslam Ansiklopedisi, M.E. B. Yayınları, İstanbul s.136

³⁰ İnalçık, a.g.e,s10-11

Böylece önce Rumeli, sonra Anadolu ve daha sonra da Arabistan vilayetlerinin gösterilmesi yolundaki usul terk edilerek, Arabistan vilayetlerinin başa alınması usulü getirilmiştir. Vilayet Salnamelerinin tamamı H. 1283 (M. 1866) - H. 1334 (M. 1918) yılları arası da dâhil olmak üzere toplamda 527 adettir³¹.

1.2.5.3.Devlet Kurumlarına Ve Kuruluşlarına Ait Salnameler

Nezaret (bakanlık) ve kurumların teşkilat yapıları ve görevlileri hakkında bilgiler içeren salnamelerdir. Askeri Salnameler, Bahriye, Hariciye, İlmiye, Maarif, Rasadhane-i Amire, Rüsumat (Gümrük) Salnameleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Salnameleri bu gruba giren salname çeşitlerindedir³².

1.2.5.4.Özel Konulu Kişi Ve Kurumlardan Bahseden Salnameler

İlk örneğini Ali Suavi Efendi'nin H.1288 (M. 1871) yılında yayınladığı Türkçe Salnamesi, Ebu Ziya Tevfik Bey'in H.1290 (M.1873) yılında yayınladığı Salname-i Hadika ve İsmail Gaspıralı'nın Salname-i Türki'si bu guruba giren salname çeşitlerindedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1847–1918 yılları arasında idari, iktisadi ve sosyal özelliklerini incelemek ve bilgiler elde etmek için son derece önemli olan Salnameler hakkında temel bilgileri verilmiş.

H.1288 (M.1871) tarihinde İşkodra Vilayetinin idari yapısını, nüfus durumunu, eğitim, sağlık ve ekonomik durumunu ele alan (H.1312) (M.1895) tarihli İşkodra Vilayet Salnamesi incelenerek gerekli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada ilgili salnameye göre sırası ile önce Fihrist şeklinde yazılar yazılmış kısa bilgiler verilmiş icatlar, tarihleri, İşkodra vilayetinin idari yapısı, ardından vilayetin nüfus durumu, devamında ise vilayetin eğitim ve sağlık durumu hakkında bilgiler verilmiştir³³.

³¹ İ.A.a.g.e,136

³² İ.A.a.g.e, s.136

³³ İ.A.a.g.e, s.136

İKİNCİ BÖLÜM

AMAÇ, YÖNTEM, KAPSAM VE LİTERATÜR BİLGİSİ

2.1 Çalışmanın Amacı

Osmanlı Devletinin Balkanlara çıkması, Balkanlarda yayılması, orada kalıcı olması ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Ve kültürlerin kaynaşması birbirini etkilemesi incelenmiştir. Askeri siyasi ve ekonomik anlamda Osmanlı Devletine katkılarının ortaya konması ve Osmanlı'nın son dönemlerine istinaden Balkanlarda, Arnavutluk'ta ve İşkodra vilayetinde yaşanan gelişmeler ve değişmelerle ilgili bilgiler edinmemiz açısından bu çalışma önemli sayılan bir belge niteliğindedir.

Yani bu salname Balkanların önemli bir merkezi olan İşkodra'nın özellikle yönetim ve askeri anlamdaki çalışan sayısı ile alakalı önemli bilgilere ulaşmamız açısından iyi bir kaynak teşkil etmektedir.

2.2 Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma öncelikli olarak Tarık Us kütüphanesinden edinilen Orijinal Osmanlıca belgelerin transkripsiyonu yapılmıştır. Orijinal bilgilere ulaşmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda İşkodra ve Osmanlı'nın balkanlardaki faaliyetleriyle alakalı yazılan diğer kaynaklardan bilimsel ölçüler çerçevesinde yararlanılarak yapılan çalışma şekillendirilmiştir.

2.3. Çalışmanın Kapsamı

Yapılan bu çalışma H (1312) M (1895) yılında yazılmış olan İşkodra Vilayet Salnamesinin Transkripsiyonunu kapsamaktadır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki son dönemlerini kapsayan, idari, askeri ve ekonomik açıdan yapılan çalışanlar ve kadrolar ile İşkodra Vilayetinin genel durumu hakkında bilgiler vermektedir.

2.4.Literatür Bilgisi

Çalışmanın kaynağı Hakkı Tarık Us'un sahip olduğu koleksiyondan alınan H.131M.1895 yılını kapsayan İşkodra Vilayeti Salnamesi adlı eserin transkripsiyon edilmesidir. Bu salnamede İşkodra Vilayeti ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır. Özellikle bu çalışmada İşkodra'nın yanısıra Balkanlar ve Arnavutluk hakkında önemli bilgiler mevcuttur³⁴.

Halil İnalçık'ın Türkler ve Balkanlar adlı eserinde Balkanlar ve Arnavutluk ile ilgili bilgiler verilmektedir. Türklerin Balkanlardaki faaliyetleri ekonomisi ve kültürleri ile ilgili bizleri bilgilendirmektedir³⁵. Arnavutluk Türk Ansiklopedisinde Arnavutluk ve İşkodra Vilayetiyle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Tarihin ve olayların aydınlatılması açısından bu kaynakta önemlidir³⁶. Batılı kaynaklara bakıldığında Osmanlı Devletinin Arnavutluk ile ilgili temasının daha erken bir tarihe tesadüf ettiğini savunan bazı kaynaklar mevcuttur³⁷. Mutullah Sungur'un XIX. yüzyılda Osmanlı Devletinde Taşra Teşkilatı ve Vilayet yönetimi adlı eserinde bahsedilen Vilayetlerden birisi İşkodra'dır³⁸. 1895 tarihlerini yani Osmanlının 93 Harbinden sonraki dönem kapsayan o dönemle ilgili bilgiler vermesi açısından Abdülhamit'in Valileri Osmanlı Vilayet idaresi adlı eserinde önemli bir kaynaktır³⁹.

³⁴ Uzunçarşılı, a.g.e, s.177

³⁵ İnalçık, a.g.e, s.10-12

³⁶ Bozboru, a.g.e,

³⁷ Peter Bartl, (1998) Milli Bağımsızlık Hareketleri Esnasında Arnavutluk Müslümanları 1878-1912, Ali Taner (çev), İstanbul, Bedir Yayınevi

³⁸ Sungur, a.g.e, 98

³⁹ Abdülhamit Kırmızı, ,(2008) Abdülhamit'in Valileri Osmanlı Vilayet İdaresi 1895-1908, Klasik Yayınlar, İstanbul

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İşkodra Vilayeti Salnamesinin Transkripsiyonu

Üçüncü defa olarak vilayet matbaasında tab' olunmuştur. H.1312

Fihris

Sahife

Cetvel-i Vuku'at-ı Meşhûre

Selahâtîn-i Halkâ-i Kuddisiyet-i ittisâm-ı Osmâni

Veladet ve Cûlus-ı hümayun hâzret Padişahî

Eyyam-ı Mahsusâ-î hükümdaran

1175	tarihinden itibaren İşkodra'ya memur olan Velât-ı Azam
12:	Bidâyet-i teşkilatdan beri gelen naşiler, defterdarlar, mektubcular
10:	Merkez-i vilayet
33:	İşkodra fırkası ümera ve zabıtânî
56:	Rûesa-î ruhaniye
59:	İşkodra'ya dair ma'lumat-ı tarihiye
62:	Hudud-ı vilâyet
64:	Nüfus-u umumiye, bayraklar
66:	Melbusât
67:	Emâkin, maâ'bid, mekatib
68:	Mahsulât
69:	Mevad-ı sanaiye ve ihracat
70:	Muâmelat-ı ticariye
70:	Varidat ve mesarifat-ı saniye

70:	Kara-i mülhake
71:	Malisur, Malesya
73:	Cibâl-ı aşre
76:	Dukâkin (dukanin) Kanuni'nin bazı mevâid-ı ahkâmına dair izâhat
81:	Yollar
84:	Tuz kazası
87:	Leş
91:	Leş malisyası Nahiyesi
91:	Zadirmiye Nahiyesi
92:	Akçahisar kazası
97:	Kasle Nahiyesi
98:	Yuka kazası
101:	Mardita kazası
105:	Derac sancağı
119:	Tiran Kazası
126:	Kavaye Kazası
131:	Şayak Kazası

Sayat-ı terakkiyat hazret-i padişahı 1312 sene-i hicriyesine Mahsus Vilayetin mevki-i coğrafyası ile malumat-ı tarihiyesini ve Mevad-ı Sanaiye vesairesini Şamil üçüncü defa olarak işbu salname tertib olundu.

Viladet-i Hümayun (19 Şaban) Cülus-u Hümayun (19 Agustos)

Eyyam-ı Mahsusa-î Hükümdaran

Tarih-i Rumi Tarih-i Efraci

7 Mart

23 Nisan

14 Mart

5 Mayıs

Humirat Hazretlerinin Yevmi Veladetleri

12 Mayıs	Yunan Kralı Birinci Yorgi Hazretlerinin isimleri günü
5 Temmuz	
17 Ağustos	İngiltere Kraliçesi Viktorya Hazretlerinin Yevm Veladetleri
9Ağustos	
9Kanun-u evvel	Fransa Cumhuriyetinin Yevm Mahsusu

Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef Hazretlerinin Yevm veladetleri

Rusya İmparatoru ikinci Nikola HazretlerininYevm Mahsusu

Vuka‘at-ı Meşhuriye-î Tarihiye Hicretden mukaddem

Sene:	Esâme-î vuka‘at
6213:	Takvim-ül tevârih itibarınca hilafet-i Âdem Aleyhis selam
4582:	Avrupalıların zannına göre hilkat-ı âdem
3974:	Tufan-ı Nuh Aleyhis selam
3548:	İklim-i Mısırın ibtidaî memuriyeti
2962:	Üzümden şarap yapılması
2925:	Orak ve sapanın (saban)icadı
2825:	İbtida-i gars-ı zeytûn
2725:	Ekmeğin ve İbliğin icadı
2725:	Dikiş dikmenin icadı
2725:	Fenikeliler tarafından kırmızı boyanın icadı
2690:	İbtida-î zuhur mûlûk-i Ermeniye
2640:	Batırcılık Sanatı icadı
2580:	Velâdet-i İbrahim Aleyhis selam
2505:	Ok ve yayın icadı
2480:	İsmail Aleyhis selam
2445:	İbtidâî ata binmek

- 2812: Mûluk-u beni Asurin ibtidai zuhuru
- 2585: Muhtelif Ticaret Vapur Kumpanyalarından Müstahdem Kapudanlar
- 2480: İsmail Aleyhis Selam Hatani
- 2440: İbtidai ata binmek
- 2425: Maden de ayna icadı
- 2335: Fenn-i kıraat ve kitabetin zuhuru
- 2291: Yakub aleyhisselamın Mısır'a teşrifleri
- 2317: Mısır'da yedi sene devam eden kaht ü gala
- 2275: Merakib-i bahriyenin yıldızları rehber-i ittihaz ederek seyr-ü seferi
- 2225: Mısırlılarca seneyi şemsiyenin üçyüz yirmi gün olarak zaptve takvimi
- 2185: Neşter ile kan almak usûl-i ibtidai
- 2176: Firavunun Mısırda etfâl-i zûkurî idamı
- 2166: Latin kraliyetinin ibtidai teşekkülü
- 2139: Çinden avrupaya bazı emtiya îrsal ithali
- 2095: İcad-ı hamam
- 2075: Musa Aleyhisselam'ın Mısır'dan hûrucı
- 2021: Girid'te demir madeninin icadı
- 2005: Gavgalarda zerre kullanmak usulü'nün zuhuru
- 2000: Testere ve burgunun icadı
- 1905: İcad-ı irtifaa
- 2771: Haritanın Mısır'da icadı
- 1785: Çömlekçi dolabının icadı
- 1705: Fildişinin sanayide kullanılması
- 1709: Atina hükümetinin Cumhuriyetine inkılâbı
- 1637: Davud aleyhisselamın Suriye'de padişahlığı

- 1625: Mısırlıların zufuf üzere tertib-i asakir eylemesi
- 1597: Süleyman Aleyhis selamın padişahlığı
- 1541: Yunanlıların sikke darbı
- 1470: Makedonya hükümetinin ibtida-i teşekkülü
- 1385: Fenn-î kıraat ve kitabetin Yunan'a dâhûlü
- 1359: Deniz gavgalarında peyda olunması
- 1353: Mülûk-ûBeni Asurdan Babil hükümetinin ayrılması
- 1345: Gemiler için limanlar yapılması
- 1337: Roma şehrinin bina olunması
- 1271: Mısırdaki huruf-i hecâ olunması üzere usûl-ûkitabet istimali
- 1281: Çerağın icadı
- 1229: Satranç ve tavlânın icadı
- 1193: Bizanslıların darsaadet'de Sarayburnunda ibtidar-ı kametleri
- 1155: Bahtun nasır-ın Suriye ve Kudüs-î Şerifi tarifi
- 1110: Kurşun kaleminin icadı
- 1110: İran padişahının Kayan tabakasına intikalı
- 1107: İranlıların Mısır'ı istilası
- 916: İskenderin Mısır'ı Acemlerden istirdadı
- 915: İskenderin İran'ı istilası ve katli
- 910: Roma'da Gümüş akçe darb olunması
- 577: Yangın tulumbasının icadı
- 795: Umumi fırınlar ihdası
- 818: Makedonya kraliyetinin Roma Cumhuriyetine ilhakı
- 665: Neşterin icadı
- 635: Terkib-i tiryak
- 613: Mısır'ın Romaya ilhakı
- 571: Milad-ı İsa Aleyhis selam

- 518: Roma'da Papa nesebi
 474: Cam icadı
 333: Zuhur-î tabaka-î Sasaniyan-ı İran
 234: Bina-i Ayasofya
 201: Su terazisinin icadı
 263: Fransa kraliyetinin teşekkülü
 53: Veladet-i pür-sa'âdet sallallahû teâla-aleyhi ve sellim
 40: Tüy kalemin icadı
 33: Tekerleğin icadı
 25: İngiltere'de İskoçya kraliyetinin teşekkülü
 14: İngiltere kraliyetinin teşekkülü
 11: İspanya kraliyetinin teşekkülü

Hicretten Muahhar

- 1: Haceret-i celile-i nübûvveye-î Ali
 4: Şeker kamışından şeker imalı
 10: Hac-ı veda
 10: Risaled-i penah efendimiz hazretlerinin ihrat-ı teşrifleri
 10: Hilafet-i Ebubekir –i radiyallahû
 11: Vak'a-i Müseylime
 13: Hilafet-i hazretleri Ömer Rıza
 14: Bina-î Basra
 41: Fetih-i Şam
 16: Bina-î Küfe
 16: Beynel islam ibtidayı isti'mâl-i tarih
 19: Fetih-î kayseri
 20: Fetih-î mısır
 22: İslamların buhran-ı cihad ve ticarete süluku

- 24: Hilafet-i Hazret-i Osman Radiyallahu an
- 27: Fetih-i Cezire-i Kıbrıs
- 35: Hilafet-i hazret-i Ali-i Radiyallahu an
- 36: İstanbul'u Arapların İlk muhasarası
- 40: İbtida-i havadis-i Barut
- 41: Mülûk-i beni Emeviyenin zuhuri
- 42: Bilad-ı İslamiyede yüzdeleri işlemleri
- 49: Galatada vaki' Arap caminin ilk binası
- 60: Kuvva-î dil-siz Kerbela
- 75: Darb-ı sikke-i İslamiye
- 85: Veladet-î imam-ı azam rahmanallah
- 70: İtalya'da vakî' secilya adasıyla Malta boğazının fethi
- 72: Hilafe-î Emeviyeden Velid'in garb için Şam'da hastahane yaptırması
- 76: İslamın Endülüs'e yani İspanya'ya uburmi
- 92: Pamuktan kâğıt imalı (Çinde kadimden beri vardır.)
- 51: Galatada Arap caminin ikinci binası
- 95: Vukudat-ı imam-ı Malik
- 95: Arapların Beyninde ilim-i kimyanın şûyu'ı
- 121: Zuhur-i Ebu Müslüm El Horosani
- 133: Zuhur-i devlet-i Al-i Abbas der'urluk
- 133: Beni Emeviye devletinin inkırazı
- 139: Endülüs'te beni Emevi devletinin zuhuri
- 141: Bina-i Bağdat
- 150: Vefat-ı imam-ı azam
- 150: Veladet-i İmam-ı Şafî
- 161: Harun Reşid'in Üsküdar'a gelişi

- 164: Vefat-ı İmam Ahmet bin Hanbel
- 176: Vefat-ı İmam Malik
- 182: Danimarka kraliyetinin teşekkülü
- 183: İbtidai Zuhur-i devleti Beni el Ağleb
- 204: Vefat-ı imam-ı Şafi
- 232: İbtida-i zahur-i devlet-i Sâriye
- 240: İntikâl-i imam-ı Ahmet bin Hanbel
- 263: Mende-i imamen devletinin ibtidai zuhuru
- 280: İbtidai zuhur-i devlet-i Samaniye
- 287: İbtidai zuhur-i devlet-i karamete
- 286: Basra civarında bir köye behri on iki okkalık taş yağması
- 296: Afrika'da Aleviye devletinin ibtidai zuhuru
- 300: İbtida-i devlet-i Hamdaniye
- 342: Bina-i Maraş
- 358: Termenti ve neft madeninin keşfi
- 360: İranda devlet-i Gazneviyenin İbtidai zuhuri
- 362: Rusya devletinin teşekkülü
- 371: İnkıraz-ı devletinin Karamete
- 388: İnkıraz-ı devlet Samaniye
- 400: İnkıraz-ı devlet-i Hamdaniye
- 407: İmamen devletinin inkırazı
- 408: Zuhur-i devlet-i Fatimiye
- 422: Endülüsde Beni Emeviye devletinin zuhuri
- 422: Zuhur-i devlet-i Selçukiye
- 433: Enkıraz-ı devlet-i Deyâlime
- 454: Macar kraliyetinin teşekkülü

- 480: Veladet-i Gavs-ı azam Abdulkadir Geylani tarih-i veladet-i (aşk) tarih-î vefatı (kemal-i aşk)
- 483: Romanya'da yel değirmenin icadı
- 490: Zuhur-u devleti Harezmiye
- 492: Ehl-i Selibin şeker kamışın Suriye'den Avrupa'ya nakil edilmeleri
- 500: Zuhur-İ devlet-i ibadiye
- 510: Zuhur-İ devlet-i Atabeyi
- 516: İcat-ı saat
- 518: Zuhur-ı devlet-i Eyyubiye
- 529: Portekizkraliyetinin teşekkülü
- 533: Zuhur-İ devlet-i Gurye
- 568: Fatimiye devletinin inkırazı
- 589: İnkaz-ı devlet-i Gazneviye
- 604: Mevlüd-ü şerif kıraatinin inkırazı
- 606: Zuhur-ı Cengiz
- 616: Atabeyi devletinin inkırazı
- 619: Helâk-ı Cengiz
- 624: Zuhur-ı devlet-i Harezmiye
- 627: Vefat-ı hazret-i Mevlana kuddus-sere
- 652: Zuhur-ı devlet-i itrak
- 653: Paris'te körler götürmeleri için hastahane yapılması
- 653: Zuhur-ı Hülagü
- 656: Abbasiye devletinin inkırazı
- 656: Eyyubiye devletinin inkırazı
- 662: Hülagu'nun helakı
- 663: Avrupa'da şura-i amit teşekkülü
- 676: Barut istimalinin şûyû'ı

- 686: Gözlük icadı
- 687: Gemilerde istimal olunan pusulanın icadı
- 688: Devlet-i müebbed-i muazzami-î Osmaniya'nın zuhuri
- 688: Şehr-i yaren Osmaniye'nin zuhuri
- 689: Avrupada yağ mumunun icadı
- 695: Avrupa'da çalar saatin icadı
- 699: Devlet-i muazzame-i Osmaniye'nin istiklali
- 726: Fethi Bursa
- 727: Darb-ı sikke Devlet-i Osmaniye
- 728: Devlet-i Aliyede muvazzaf asker tanzimi
- 729: Fransada Devlet-i Aliye'de amalar mektebinin tesisi
- 747: Paçavradan kâğıt yapılması
- 755: İbtidai zuhur-i Karaman
- 757: Şehzade Süleyman Paşanın buhran-ı Rumeliye geçmiş ve Gelibolu fethi
- 762: Topun icadı
- 773: Feth-i Edirne
- 783: Asrak devletinin inkırazı
- 784: Mısırdaki zuhur-İ devletinin Çerakkise
- 791: Vefat-ı Şah Mehmet Bahaaddin Nakşibendi kuddus-i sere
- 791: Muharebe-î meşhure-i Kosova derzaman-ı saltanat-ı şehit Sultan Muradhan evvel
- 796: Fetih-i Selanik ve Yenişehir
- 797: Bursa'da Camii kebirin binası
- 798: Feth-i Niğbolu
- 804: Vaka-i Timur
- 807: Helak-ı Timur
- 835: Feth-i Yanya

- 836: Avrupa'da posta işlemeşi
- 848: Varna muharebesi
- 851: İcat-ı sanat-ı tabaat
- 856: Defa-i saniye muharebe-i Kosova zafer sultan Murat han sani
- 858: Eski sarayın binası
- 857: Rumeli hisarının binası
- 858: Feth-i İstanbul
- 862: Amerika'nın keşfi
- 863: Paris'te lisan-ı Yunaniye'nin talimine ibtidai olunması
- 865: Kırım hanı mengelli Giray hanın devlet-i Aliyeye arz -ı adaleti
- 865: Eyyubiye devletinin inkırazı
- 868: İtmam-ı hamı-i feth
- 871: İlk defa olarak Fransanın Liyun şehrinde harir-i kabirikasi keşadı
- 873: Saray-ı Cedid'in binası
- 875: Saray-ı Cedid'in itması
- 892: Kemal reisin donanmasıyla İspanyaya girmesi
- 893: Bina-i camii Sultan Bayezid
- 904: Amid-i Biruni tarikının keşfi
- 920: Vaka-i Çaldıran ve muzafferiyeti Yavuz Sultan Selim Han
- 922: Kayun saatinin icadı
- 922: Çerakise devletinin inkırazı
- 922: Feth-i Halep
- 923: Devlet-i Osmaniye tarafından Mısır'ın fethi
- 923: Tersane-i Amirenin binası
- 924: Celali eşkıyasının zuhuru
- 932: Sultan Süleymanın Fransayı himayesi

- 935: Viyananın birinci muhasarası
- 937: Asi Gazalının helakı
- 941: Feth-i Bağdat(Osmanlılar)tarafından
- 944: Bahr-i Umman sahilinde Aden şehrinin fethi
- 947: İmparator Karlos'un hezimetı
- 951: İngilterede dikiş iğnesinin icadı
- 957: Süleymaniye camiinin inşasına şûru' olunması
- 958: Macar kralının Avusturya İmparatorluguna İlhakı
- 961: Seydi Reisin bahr-i muhit-i şarkiye birinci seferi
- 962: İstanbulda kahvehanenin ibtidai istimali
- 965: Süleymaniye caminin İtmamı
- 979: Kılınç Ali paşanın kaptan-ı derya nisbi
- 985: Ahali-i İslamın Endülüsden hicret ve hurucu
- 987: İnşaa ve Sadıkidin ve hesab-ı usûl-i i`şariye
- 998: İbtidai İngiltere'de gazetelerin tab' ve neşri
- 1000: Eğri seferi
- 1012: Memalik-i Osmaniye'de tütünün zuhur ve şirbi
- 1050: İstanbul'da enfiyyanın şûyu'ı
- 1051: Avrupa'da gazetelerin icadı
- 1058 : Amerika'da ibtidai pirinç zer'i
- 1094: Viyana'nın ikinci muhasarası
- 1110: Karlofça muahedesi
- 1111: Pasorofça muahedesi
- 1112: Büyük Petro'nun Rusya'da nizam vaz'ı
- 1135: Üsküdar'da darûl taba'a tesisi
- 1167: Çiçek aşısının keşfi
- 1167: Paratonur siper-i saikanın Amerika'da icadı

- 1174: Körler ve dilsiz, sağırılar için Paris'te Mesken-i umumi el şahı
- 1189: Kaynarca muahedesi
- 1199: Balın icadı
- 1206: Telgrafın icadı
- 1213: Büyük Napolyon'un Mısır'ı istilası
- 1215: Litograf denilen taş basmasının icraı
- 1216: Mısır'ın Fransızlardan istidadı
- 1222: Vapurun icadı
- 1229: Bükreş müsalahası
- 1233: Avrupa'ya müsalaha-i umumiyesi
- 1240: Demir yol ahdani
- 1241: Vaka-i hayriye ve tesis-i asakiri nizamiye
- 1242: Mekteb-i Aliye'nin tahsisi
- 1246: Edirne müsalahası
- 1247: Dersaadette (Takvim-i va-i) namındaki çeriye-i resmiye
- 1247: Yunanistan istifal
- 1252: İcad-ı kibrit
- 1253: İstanbul'ceretiğin İcadı
- 1254: Kıraathane-i nizamının vesail
- 255: Culus-u sultan Mecidhan ve tezmin-i Hayriye
- 1260: İstanbul'da bahr-i cedidin inşası (onkapan köprüsüdür)
- 1263: Tesis-i mekteb-i Rüşdüye
- 1276: Gazın icadı(petrol)
- 1278: Torpil tabir olunan deniz ağlarının icadı
- 1281: Vilayetin teşekkülü
- 1281: Fıkra-i eftalin talim-i terbiyeleri için asullahhaneler tesisi
- 1282: Prusyalıların Avusturya ile sadur muhariyesi

- 1283: Menafi-i umumiye sandıklarının tesisi
- 1284: Sultan Abdulaziz hanın Avrupa'ya seyahati
- 1286: Süveyş kanalının keşfi
- 1287: Prusya ve Fransa devletlerinin muhasarası
- 1287: Almanya imparatorluğunun ilanı
- 1287: Sardunya kralı birinci Emanuel'in Roma'yı istila ve zaptı ve İtalya kralının teşekkülü
- 1288: Dersaadette tranvayın inşası
- 1288: Tütünün Taht-ı ahsara idhali
- 1289: Tersane-i havz-ı sahni astamali
- 12901: Dersaadette Galata Neşedi.
- 1290: Demir yolunun inşası
- 1293: Çerkes Hasan vakası
- 1293: Kanun-u Esasiyenin Ferman-ı Ali ile inkırazı
- 1293: Meclis-i mebusanın ibtidai enkadi ve meclis-i aliye'nin teşekkülü
- 1295: Rusya muharebe ahiresi
- 1295: Berlin konferansı
- 1297: Der'saadette mevzunun resm-i neşadi
- 1299: Hadise-i mısırıye

İşkodra ve havalisinin idare-i Osmaniyeye dâhil-i tarihi olan 883 sene-i hicriyesinden Koca Mehmet Paşanın valiliği zamanı 1175 tarihine kadar nazar eden iki yüzseksen sekiz sene zarfında vilayet-i buşatlılar.

Çavuş oğulları vezir-i azam Mehmet Ruşen Paşa tarafından idare oluna gelmiş isede isimleriyle tarih-i nasib ve ilmihalleri mezbut olunmadığından müşarûn-ileyh Koca Mehmet Paşadan bade ile bu anadeğin İşkodraya memur olan velat-ı azamın esamiyesi vech-i zir-i derc olunur.

İsimleri	Rütbeleri	Tarihleri
Koca Mehmet paşa	Vezir	1170
Mustafa paşa	Vezir	1189
Kara Mustafa paşa	Vezir	1202
İbrahim paşa	Vezir	1211
İşkodralı Mustafa paşa	Vezir	1223
Moralı Namık paşa	Vezir	1247
Hafız Mehmet paşa	Ferik	1251
Osman Nuri paşa	Vezir	1252
Hasan Hakkı paşa	Ferik	1253
Yenişehirli Hasan paşa	Mirmiran	1254
Çerkez Abdi Bey	Ferik	1255
Şerif Osman paşa	Vezir	1257
Osman Mazhar Bey	Vezir	1259
Reis paşa	Vezir	1270
Akif paşa	Rumeli	1271
Ata paşa	Vezir	1271
Mustafa Tevfik paşa	Ferik	1272
Çerkez Abdi paşa	Ferik	1274
Reşit paşa	Rumeli	1277
Nazif paşa	Rumeli	1287
Haris paşa	Mir miran	1281
İsmail Hakkı paşa	Müşir	1282
Amir Fevzi paşa	Ferik	1284
Ahmet İsmail paşa	Ferik	1285
Derviş paşa	Müşir	1286

İsmail Hakkı paşa	Müşir	1287
Mustafa Hasım paşa	Ferik	1288
Şevket paşa	Ferik	1289
Mustafa paşa	Müşir	1289
Ali Saib Bey	Ferik	1289
Şevket paşa	Ferik	1289
Ahmet Rasim paşa	Vezir	1290
Eşref paşa	Ferik	1291
Ahmet Mehdi paşa	Ferik	1292
Mustafa paşa	Müşir	1293
Hasan Hüsnü paşa	Ferik	1294
Ali Hıdır paşa	Ferik	1295
Azat paşa	Ferik	1296
Hacı Osman paşa	Mirliva	1296
Abdi paşa	Ferik	1297
Mustafa Asım paşa	müşir	1298
Tahir paşa	Ferik	1304
Hayri paşa	Ferik	1305
Abdülkerim paşa	Ferik	1307
Hasan Nazmi Bey		1275
İsmail Efendi		1286
Mehmet Efendi		1287
Mehmet Efendi		1288
Ali Razı Efendi		1289
Mustafa Bey		1289
ReşitBey		1291

Emin Bey	1292
Mehmet Efendi	1292
Tahir Efendi	1294
Hafız Mehmet Efendi	1296
Bahaeddin Efendi	1297
İsmet Efendi	1297
SuphiBey	1298
Abda Efendi	1303
Cemal Bey	1306

Hassa Vali Ve Kumandan

Osman Nuri Paşa (Ferik)

Haiz Oldukları Nişanlar

Birinci Osmani, birinci Mecidi, altın ve gümüş imtiyaz madalyaları, Karadağ muharebelerinin madalyaları, Rusya mesele-i ahiresinin madalyaları, Rusya'nın Balak, ikinci, üçüncü nişanları. Yunanın Sensovur mabalık ikinci nişanı. Asacak askeri nişanı dördüncü.

Erkan-ı Vilayet

Müsteşar	Salih Paşa	Rumeli
Naip	Ahmas Rasim Paşa	İzmir Paye-i Maşerdesin
Defterdar	İbrahim Âdem Beğ	Evvel-i Sani
Mektubi	Hasan Tevfik Paşa	Evvel-i Sani

Meclis-i İdare-i Vilayet

Reis Vali Paşa Hazretler	Aza Adem Efendi
Aza Defterdar Bey	Aza İbrahim Efendi
Müftü Yusuf Efendi İzmir	Aza Kâtip Efendi
Mektubi	Aza Zarif Efendi
Aza Naib Efendi	

Memurin-i Vilayet

İstinaf hukuk ve ceza reisi	Naib efendi	İzmir
Zabtiye alayı kumandanı	Mehmet Paşa	Mirmiran
Rüsumat nazırı	Hacı hakkı Beğ	Saniye
İstinaf-ı muidini Umumiye	Salih Efendi	
Bidayet hukuk ve ceza reisi	Ali Rıza Efendi	
Maarif müdürü	Davut Efendi	İzmir
Met harir vergi müdürü	Emin Efendi	
Memleket-i Tıbbiye	Tahir Efendi	Sani
Mektub-i meydi	Ahmet Bey	Sani
Meclis-i İdare başkâtibi		Sani
Evrak Müdürü	Mustafa Bey	Sani
Mektub-i ser halifesi	Selim Bey	Sani
Madde-i umumi muavini	Necip Efendi	Sani
Defter-i Hakanımemurin	Nail Efendi	
Nüfus nazırı	Ahmet Bey	
Orman Ser Müdürü	Mahran Efendi	
Telgraf müdürü	Sezai Efendi	
Polis ikinci komiseri	Şaban Efendi	

Mektub-i Kalemi

Ser Mebus Selim Bey
Mübeyyiz Hüsnü Bey
Mebus Şemsi Bey
Mübeyyiz Bekir Efendi
Mebus Mustafa Efendi
Mübeyyiz Ragıp Efendi

Mebus Osman Bey

Mübeyyiz Reşit Efendi

Mebus Ahmet Bey

Meclis-i İdare-i Vilayet Kalemi

Başkâtip Murtaza Efendi Sani

Mevkidi Süleyman Efendi,

Mevkidi Zeynel Efendi

Evrak kalemi

Evrak Müdürü Mustafa Bey

Muavin Bekir Efendi,

Mekid Süleyman Efendi

Mekid Muharrem Bey,

Mekid Abdul Efendi

Muhasebe Vilayet Kalemin

Mimiz Mustafa Remzi Efendi

Mekid Süleyman Efendi

Muavin Bekir Efendi

Mekid Muharrem Bey

Mekid Abdul Efendi

Mimiz Mustafa Ramiz Efendi

Mekid muharrem Bey

Masalla cariye kâtibi İbrahim Efendi

Vilayet Mekidi Zabir Efendi, Rıfki Yusuf

Leva mekidi Tahir Efendi

Refiki Halil Efendi

Refiki Mehmet Efendi

Evrak Mekidi Mahmut Efendi

Kaza kâtibi İbrahim Efendi

Sandık emini Samayya Efendi

Reis-i Mektubi Kalemî

Seçal-i ahval Komisyon Hususiyesi

Aza Mektubi Memizi Bey

Aza Mektubi ser Mesut Bey

Evrak müdürü BeyKâtip Mustafa Efendi

Aza Maraziye mahfeyiz Efendi

Defterdar Hakanı Dairesi

Defter hanı memuru Nail Efendi

Refiki İsmet Efendi

Baş kâtip İbrahim Asım Efendi

Emalenya kalemi kâtibi Ferman Efendi

Kazai tapu kâtibi Asım Efendi

Muharrir Vergi Dairesi

Vergi müdürü Emin Efendi

Evkaf Dairesi

Evkaf muhasebecisi vekili Emir Efendi

Nüfus Kalemî

Nüfus nazırı Ahmet Beykâtip Emin Efendi

Tezkere ve Pasaport Dairesi

Memur Halil Resif Efendi

Evkaf Komisyonu

Reis muhasebeci Emir Efendi

El hac İbrahim Böke

Bekir Süleyman Ağa

El hac Elvaş Da bere

Bekir Süleyman Efendi

Reisi Mehdi Efendi

Nafia Dairesi

Ser mühendis Ta furyan Efendi,

Konvektör Josef Efendi,

Nafia Kâtibi Henry

Ziraat Bank Şubesi

Banka memuru Bekir Efendi, Kâtip Ahmet Bey

Ziraat Bank Meclisi

Aza İbrahim Efendi, Aza Ahmet Efendi

Süleyman Ağa ‘Nuç’

Orman dairesi

Orman ser müftüsü Mahiran Efendi Kâtip Derviş Efendi

Süvari Kor içesi Ali Efendi Piyade koriçesi Yusuf Efendi

Süvari Koriçesi Haydar Ali ağa Piyade Koriçesi Nuraldin Ağa

Piyade Koriçesi Taravkini

Tercüme Kalemi

Tercüman Ahmet Naşit Efendi, Muavin Mahmut Efendi, Mebus Tayyib

Zaptiye Alayı

Reis-i alay Kumandanı Mehmet paşa

Yüzbaşı Emrah Bey

Binbaşı Hasan Efendi Numan Bey

İdare emini Abbas Sami Efendi

Mülazım-ı Evvel Reyhan Efendi

Tabur Kâtibi Emin Efendi

Alay-ı Mezkurun Birinci Taburu

Binbaşı Hasan Efendi

Muavini İbrahim Efendi

(Süvari) Birinci Bölük

Bölük Ağası Emrah Bey

(Süvari) Birinci Bölük

Tabur Kâtip-i Mehmet Emin Efendi

Tahsildar Mülazım-ı evvel Hasan Ağa

Jurnal Emini Men hal

Bölük Ağası Sinan Bey

İkinci Bölük

Bölük Ağası Mustafa Ağa

Üçüncü Bölük

Bölük Ağası Tahir Ağa

Dördüncü Bölük

Muavini Reyhan Ağa

Beşinci Bölük

Bölük Ağası Temin Bey

İkinci Bölük

Muavin Mehmet Efendi

Üçüncü Bölük

Muavin Mehmet Efendi

Dördüncü Bölük

Muavin Menhal

Beşinci Bölük

Jurnal Emini Menhal

İkinci Bölük

Jurnal Emini Menhal

Üçüncü Bölük

Jurnal Emini Menhal

Dördüncü Bölük

Jurnal Emini Mustafa

Beşinci Bölük

PiyadeSüvari

22 -Küçük Zabitan

243- 22- Nefer

212- 40 Yığın

On beş Nefer Piyade, beş Süvari tahsildarı dâhildir.

Polis Dairesi

İkinci Komutan Şaban Şükrü Efendi

Üçüncü Komutan ali rıza efendi

Polis Vasfi Efendi

Polis Halil Efendi

Polis Mahmut Efendi

Polis Emrah Efendi

Polis Mustafa Efendi

Polis Osman Efendi

Polis Rezzan Efendi

Polis Ahmet Efendi

Telgraf Ve Postahane Dairesi

Müdür Sezai Efendi

Fransız memuru Gapurak Efendi

Baş muhabere memuru Akif Efendi

Fransız memuru Ağa Efendi

İkinci muhabere memuru Mehmet Efendi

Kas tarat memuru Şevket Efendi

İkinci muhabere memuru Sadık Efendi

Cebel komisyonu

Reisi Mustafa Ağa

Garude Kebaşesi Mehmet Bey

Muavin Ahmet beğ

Ahmet Ağa Kebaşesi Kasım Bey

Kâtip Selim Efendi

Hud Kebaşesi Âdem Ağa

Hud Kebaşesi Âdem Ağa

Postuyla Yolu Kebaşesi

NeşkaralYolu Kebaşesi Hasan Ağa

İslam Kebaşesin Abdül Ağa
 Recmeluhe Kebaşesi Yusuf Ağa
 Şale Kebaşesi Arslan Bey
 Temal Kebaşesi İbrahim ağa
 Köplük Kebaşesi Ali Ağa Hacı
 Garişah Kebaşesi Emin Efendi
 Gökenarı Kebaşesi Halil Ağa,
 Riyol Kebaşesi Ahmet Ağa

Mektub-i Vilayet

Mektubi beğın nazareti alttadır:
 Matbaa Müdürü ve Mehriri
 Mektubi ser Halifesi Selim Beğ
 Mertab-ı evvel Mehmet Tevfik Efendi
 Mertab-ı Sani Süleyman Tevfik Efendi
 Mertab-ı SalasAbdulgani Efendi
 Makineci İbrahim şevki Efendi

Ticaret Odası

Reisi Yusuf Efendi Sani
 Aza İbrahim diyar-Ağuşa Efendi
 Aza Muharrem Bey
 Aza Süleyman Meyle Ağa
 Aza Enderun şerike Efendi (kapıcı başı)
 Aza Kolsume Efendi
 Aza Engilçüpe Efendi,
 Enderek çupe Efendi
 Arzubervuyan Efendi
 Başkav seracı Efendi

İstatistik Komisyonu

Reisi defterdar Efendi

Aza Mektubi Beğ

Aza defterdar Hakanı Memurin Efendi

Aza Maarif Müdürü Efendi

Aza Orman Müftüsü Efendi

Aza Resumat Nazırı Bey

Kâtip Selim Bey

Aza maadini Umumi Efendi

Maarif Meclisi

Maarif müdürü Davud Efendi

Muhasebe memuru Agâh Efendi

Kâtip Fevzi Efendi

Reisi maarif Müdürü

Aza Yusuf fehim Efendi

Aza Menhal

Aza Halil fehim Efendi

Aza kusto Reşid Efendi

Aza Mustafa Yusuf Efendi

Kâtip Fehim Efendi

Aza Hasan Ağa

Mekteb-i Rüştîye

Talebe;128

Muallim evvel Mehmet Arif Efendi

Cafer Efendi muallim Yusuf Efendi

Muallim Sani Muhsin Nazım Efendi

Muallim Selim Efendi

Riyazi Muallim Mustafa Efendi

Muallim Zabir Efendi

Mektub-i İbtidai

Muallim Hafız Halid Beğ, İtfal: 170

Rus-u Kebir Mekteb-i İbtidai

Muallim Mehmet Efendi, Muallim Salih Efendi Zegur 177, İtfal 75

Mahkeme-i Şeriyeye

Mahkeme-i şeriye Kâtibi Hasan Efendi

Devir-i Adliye: İnceman Adliyesi

İstinak Mahkemesi hukuk ve ceza Reisi

Naib Efendi

İstinak Mahkemesi madde-i Umumiyesi

Salih Efendi

Badaiyet Mahkemesi hukuk ve ceza Reisi

Ali Rıza Efendi

Madde-i umumiye Muavini Necib Efendi

İstinak Mahkemesi Hukuk Ve Ceza İdaresi

Reis-i merkezi Naibi Tahmaz Remzi Efendi

Aza Selim bin Estabel

Aza Melezim Âdem Bey

Aza Selim akdi Müderris

Başkâtip Abdurrahman Efendi

Aza Şan Efendi

Zabıt Kâtibi Recep Efendi

Aza Metrar Efendi

Zabıt kâtibi Süleyman Bey

Mübaşir Abdul Fettah Efendi

İstinaf Madde-i Umumi ligi

İstinaf Madde-i Umumiyesin Salih Efendi

Bidayet Mahkemesi Hukuk Ve Ceza Dairesi

Reis Ali Rıza Efendi Aza Hasan Efendi

Aza Melezim Ahmet Fazıl Efendi

Aza Zaaf Efendi

Başkâtip Ferhat Efendi

Zabıt kâtibi Rıza Bey

Zabıt Kâtibi İsmail Efendi

Zabıt Kâtibi Hasan Efendi

Zabıt Kâtibi Ahmet Muhtar Efendi

Zabıt Kâtibi Hasan

Müddei-i Umumiligi Muavinliği

Madde-i Umumi Muavini Necip Efendi

Ticaret Meclisi

Reis Ali rıza Efendi,

Aza Hasan ağa,

Aza Arsev Bersuyen

İcra İdaresi

İcra memuru Hıdır Efendi

Mübaşir Hıdır Efendi

Mübaşir Abdah Ağa

Mukavemet Mahrirligi

Mukavemet Mahrirligi Basri Efendi

Hapishane

Hapishane müdürü Said Efendi

Gardiyan Abdullah Beğ

Katib Osman Efendi

Gardiyan Muhtar Ağa

Muhacir Komisyonu

Reis Yusuf Efendi

Aza Halil Efendi, Aza Bekir efendi

Belediye Dairesi

Belediye Reisi Bektaş Ağa

Belediye Dairesi

Reis Bektaş Ağa

Aza Karst ev Efendi

TabipTahir Efendi Saniye

Aza Ahmet Efendi

Aza Şan Dada Aza Noc Talkı

Aza Salih Efendi

Memurin-i Belediye

Başkâtip Abdurrahman Efendi

Çavuş İbrahim Ağa

Sandık Emini Süleyman Efendi

Çavuş Muharrem Efendi

Müfettiş Hasan Bey

Çavuş Neşredile Ağa

Ser Çavuş Halil Ağa

Odacı İbrahim Ağa

Çavuş malik Ağa

Bahçivan Âdem Ağa

Fener memuru sokul Ağa

Rüsumat Nezareti

Muhasebe başkâtibi Hüsameddin Efendi

Yomya mekidi Eyüp Efendi

Tahrirat kâtibi Abdul Şakir Efendi

Tercüman Et nas Efendi

Muayeneci Recep Kâmil Efendi

Aracı ali Rıza Efendi

Sandık Emmini ay mi Rıfat Efendi

Ambarcı Men hal Efendi

Muhasebe Refiki Abdin Efendi

Tezkere Muharriri halde Efendi

Tahrirat kâtibi Bekir Sıtkı Bey

Rüsumet Nazırı Hacı Hakkı Bey

İskele memuru Ramazan Remzi Efendi

Abut memuru Recep Efendi

Balay memuru Sadık Efendi

Balay Hasan Kadir Kula, İbrahim

Bozyele köprüsü ‘ İbrahim ’, Bahçe Köprüsü ‘ Arslan ’

İşkodra Komiserliği

Komiser Nazif Bey, Komiser Kâtibi Tahsin Efendi, Kalyon Kâtibi

Vapur-u Hümayun Mertebeni

Süvari Reşit Efendi (kaptan)

Kol Ağası

Süvari Sani sörsefiyan memuru Ahmet Efendi

Mülazım-ı Evvel

Safine kâtibi Galip Efendi

Bayrak Kâtibi

Serçar Mustafa Ağa

Kolağası

İkinci Çar İsmail Efendi

Yüzbaşı

Çaraçor Efendi

Yüzbaşı

Çay Ağı Karantina İdaresi

Karantina memuru Yusuf Efendi

Reji İdaresi

Reji Nazırı Pavlov Peroviç Efendi

Muhasebeci Gevın Meyde Efendi

Ambar emini Gorgi Koçeroz

Ambar emini Muavini kul efendi

Tahrirat Ali Rıza Efendi

Usta Zafkike

Divan-ı Hümayun İdaresi

Müdür Mehmet Şakir Efendi

Başkâtip Abdul şefik Efendi

Kâtip Sani Osman Nuri Efendi

Ambar-1 Sani Memuru Necati

Tabip eczacı

Tabip mösyö Eş mit Efendi Eczacı Atekav Efendi

Eczacı Perikli Efendi Şan Hile Efendi

Eczacı Teyruni Efendi

Kable madam Freñçaska

Düvel-i Ecnebiye konsolosları

Fransa Jezaral Konsolusu

Mösyö Aleksandır

Avusturya –Macaristan

Konsolusu Mösyö Aleksandır İkli

İtalya Konsolusu Mösyö Muyisfençe

İngiltere Veyis Konsolasu Gaili Aleksandır Nikola Some

Rusya Konsolusu Gaili Aleksandır Karpalo

Karadağ Emaratenin Konsolasu Denelır Meyev

İşkodra Fırkasında Bulunan Ve Zabitan

Fırka-i Askeriye Kumandanlığı Osman Nuri Paşa(ferik)

Vali Kumandanlık Palor harbi mülazımmı evvel Rüşdü Beğ(Denilu nişanı)

Erkan-ı Harbiye Dairesi

Miralay Ahsan Sabri Bey

Binbaşı Ahmet Hamdi Bey

Erkan-ı harbiye Mülhaka Kolağası Mustafa Efendi

Yüzbaşı Reşat Efendi

Mekez Kumandanlığı: Merkez Kumandanlığı Miralay Emir Bey

Divan-ı Harp Dairesi Daimi Heyeti

Reisi Kaymakam Abdul LatifBey

Aza Binbaşı Ali Bey

Aza Yüzbaşı Nasuh Ağa

Aza Alay Emimi Ali Bey

Aza Mülazım-ı Evvel emir Efendi

Aza Kolağası Malik Ağa

Aza Mülazım-ı Sani Cemal Ağa

İdare-i Askeriye

Reisi Men hal

İdare başkâtibi kolağası Mahmut Efendi

İdare zabıt-ı kolağası Şükrü Efendi

İdare zabıt-1 kolağası Osman Efendi

İdare kâtibi Ağası Yusuf Efendi

İdare kâtip Ağası Mustafa Efendi

İdare kâtip Ağası Âdem Cihat Efendi

İdare başkâtibi muavini Alay Kâtibi Osman Efendi

İdare kâtibi Mülazım-1 evvel Kâmil Efendi

Fırka-i evrak memuru mülazım Emir Efendi

İnşaat-i Askeriye Komisyonu:

Reis Alay emini Hakkı Efendi

Aza kolağası Osman Efendi

Nizamiye tahsil memuru alay emini Hakkı Efendi

Nizamiye Yirmi Dördüncü Alay Erkânı

Miralay emir Avni Bey (mektepten)

Kaymakam Hasan Bey (mektepten)

Alay emini Ali Bey

Alay müftüsü Mehmet Efendi

Alay Kâtibi Mehmet Efendi

Musiki Muallimi Yüzbaşı Ali Efendi

Musiki muallim muavini mülazımSani Şükrü Efendi

SancaktarmülazımSani Emin Efendi

Alay-1 Mezkûrun Birinci Taburu

Binbaşı Mustafa Efendi (mektepten)

Kolağası Osman Ağa

Tabur Kâtibi vazifesi alay kâtibine Mahvadır

Kâtip muavini Mesut Efendi

Tabip kolağası Azat Efendi

Eczacı yüzbaşı

Rıza Efendi, Cerrah Hasan Efendi

Tüfenkçi Talat Usta

Yüzbaşı Murtaza ağa (birinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Yusuf Ağa (birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani İsmail Ağa (birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Mehmet Cemal Efendi (birinci bölüm)

Yüzbaşı Hamdi Efendi (ikinci bölüm)

Mülazım-1 Evvel Osman Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Mehmet Emin Efendi (ikinci bölüm-mektepten)

Mülazım-1 Sani Halil RüştüBey (ikinci bölüm-mektepten)

Yüzbaşı Mustafa Efendi (üçüncübölük-mektepten)

Mülazım-1 evvel Hasan Ağa (üçüncübölük-mektepten)

Mülazım-1 Sani Adil Efendi (üçüncü bölüm)

Yüzbaşı İslam Ağa (dördüncübölük-mektepten)

Mülazım-1 evvel Ali Ağa (üçüncübölük-mektepten)

Mülazım-1 Sani Mehmet Ağa (dördüncü bölüm-mektepten)

Alay-1 Mezkûrun İkinci Taburu

Binbaşı Salih Efendi

Kolağası Şerif Efendi

Tabur Kâtibi İsmail Ağah Efendi

Muavini Mehmet Lütfü Efendi

Tabur İmam-1 Hafızhan

Eczacı Ahmet Efendi

Cerrah Yusuf Efendi

Tüfenkçi Osman Ağa

Yüzbaşı Osman Bey	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Bekir Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Hasan Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani İhsan Ağa	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Ali Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Mustafa Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-Sani Mustafa Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım Mehmet Efendi (ikinci bölüm)	
Yüzbaşı Mehmet Hasan Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Halil Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Hasib Ağa	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Mehmet Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Osman Ağa	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 sani Mustafa Azat Efendi	(dördüncü bölüm)
Alay-1 Mezkûrun Üçüncü Taburu	
Yüzbaşı Mustafa Efendi	
Kolağası Mustafa Atıf Efendi	
Tabip Yüzbaşı Hüsnü Efendi	
Tabur komutanı Nazif Efendi	
Muavini Sepya Efendi	
İmam Mehmet Efendi	
Cerrah Mehmet Efendi	
Tüfenkci Ahmet Efendi	
Yüzbaşı Men hal Efendi	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Halil Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Abdurrahman Ağa	(birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Rıfat Efendi	(birinci bölüm-mektepten)
Yüzbaşı İsmail Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Ahmet Ağa (ikinci bölüm)	
Mülazım-1 Sani Faik Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım Mustafa Lütfü Efendi	(ikincibölük -mektepten)
Yüzbaşı Rıza Efendi	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Sani Tahir Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Naili Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım- Sani hasan Rahmi Efendi	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı İsmail Efendi (dördüncü bölüm)	
Mülazım- evvel Necati Efendi	(dördüncü bölüm-mektepten)
Mülazım- Sani İbrahim Efendi	(dördüncü bölüm)
Alay-1 Mezkûrun dördüncü Taburu	
Binbaşı HalilBey	(Gümüşimtiyazmadalyası)
Kolağası Melik Ağa	
Tabip Yüzbaşı Hasan Efendi	
Muavin Süleyman Efendi	
Tabur İmamı Hafız Seyit Efendi	
Cerrah Hidayet Efendi	
Eczacı Osman Efendi	
Tüfenkci Abdullah Usta (Karadağ ve Bosna madalyaları)	
Yüzbaşı Şakir ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Ali Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım- Sani Yusuf Cemal Efendi	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Hasan Efendi	(ikincibölük-gümüş imtiyaz)

Mülazım- evvel Murad Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Ali Ağa	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Ali Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Memiş Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Abdullah Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Mustafa Efendi	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı sadık efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Hasan Efendi	(dördüncü bölüm)

Nizamiye Altmış Üçüncü Alay Erkânı

Miralay Naim Bey (gümüş imtiyaz mektepten)

Alay emini Hakkı Emîni

Sancaktar Yusuf Ağa

Alay-1 Mezkûrun üçüncü Taburu

Binbaşı Abdi Efendi

Kolağası hancı Davud Ağa

Tabip Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi

Tabur komutanı Celal Efendi

Muavin Kazım Efendi

Tabur emini Mehmet Efendi

Eczacı Mehmet Efendi

Cerrah Veli Efendi

Tüfenkçi Nikolagi Usta

Yüzbaşı Bekir Bey (birinci bölüm)

Mülazım-1 evvel İsmail Ağa (birinci bölüm)

Mülazım Cemil Efendi (birinci bölüm)

Mülazım Yusuf Efendi (birinci bölüm)

Yüzbaşı Osman Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Men hal	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 sni Mustafa Şevki Efendi	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Murtaza Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Abidin Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım- Sani Ramazan Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 SaniMusa Ağa	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Osman Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Hasan Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Recep Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Arif Efendi	(dördüncü bölüm)

Alay-1 Mezkûrun Dördüncü Taburu

Yüzbaşı Abdul Fettah Efendi	
Kolağası Süleyman Bey	
Tabip Yüzbaşı Rıfat Bey	
Tabip Kâtibi Mustafa sırrı Bey	
Muavin Ali Efendi	
Tabur imamı Hafız Tahir Efendi	
Eczacı Âdem Efendi	
Tüfenkci Josef Usta	
Yüzbaşı İbrahim ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Süleyman Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel İsmail Ağa	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Abdi Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Ahmet Tevfik Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Mustafa Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Elmas Ağa	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Nezir Efendi	(üçüncü bölüm)

Mülazım-1 evvel Süleyman Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Necip Ağa	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı şanlı Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Hacı Ahmet Ağa	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Yahya Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım Sani Hasan Efendi	(dördüncü bölüm)
Hassa Üçüncü Alayın Taburu	
Binbaşı Ali ağa Palu'na	(Girit madalyası)
Kolağası Men hal	
Tabip Yüzbaşı İsmail Murad Efendi	
Tabur Kâtibi ismet efendi	
Muavini Hasan Efendi	
Yüzbaşı Şakir Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Beşir Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani İsmail Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Kari Efendi	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Hazım Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Men hal	(ikinci bölüm)
Mülazım Abdulkadir Efendi	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Mehmet Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Selahaddin Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-i Sani Hasan Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Mehmet Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Mustafa Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Mustafa Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım Sani Mevlut Efendi	(dördüncü bölüm)

Nizamiye Kırkınıc Alayın üçüncü Taburu

Binbaşı Emir Efendi

Kolağası Hamdan Ağa

Tabip kolağası Osman Ağa

Tabur komutanı İsmail Efendi

Muavin Ahmet Efendi

Tabip İmamı Hafız Salih

Tüfenkci İsmail Usta

Eczacı Mahmut Efendi

Cerrah Afakim Efendi

Yüzbaşı Hüsnü Efendi

(birinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Ali Ağa

(birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Meddes Efendi

(birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Hasan Efendi

(birinci bölüm)

Yüzbaşı Nasuh Ağa

(ikinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Mehmet Efendi

(ikinci bölüm)

Mülazım Sani Abuzer Ağa

(ikinci bölüm)

Mülazım Sani Salih Efendi

(ikinci bölüm)

Yüzbaşı Abdullah Ağa

(üçüncü bölüm)

Mülazım-1 evvel MahmutBey

(üçüncü bölüm)

Mülazım Sani Latif Efendi

(üçüncü bölüm)

Mülazım Sani Ahmet Raşit Efendi

(üçüncü bölüm)

Yüzbaşı İsmail Efendi

(üçüncü bölüm)

Mülazım-1 evvel Bedri Ağa

(üçüncü bölüm)

Mülazım Sani Bektaş Ağa

(üçüncü bölüm)

Süvari Mülazım Sani Mustafa Efendi

(üçüncü bölüm)

Seyyar Topçu On sekizinci Alay Erkânı

Kaymakam Abdul Latif Bey

Seyyar Topçu On sekizinci Alayın Birinci Taburun Birinci Bölüğü

Kolağası Osman Efendi

Yüzbaşı Mahmut Efendi

Mülazım-1 evvel Salih Efendi

Mülazım Sani Hasan Efendi

Mülazım Sani Kemal Efendi

Esnaf Takımı

Marangoz Mustafa usta, Tamirci Hasan usta, Kamacı Ali usta

Seyyar Topçu On sekizinci Alayın Hamal Taburu

Binbaşı Hacı Ali Efendi

Baytar Yüzbaşı Nazif Ağa

Kâtip Mehmet Emin Efendi

Cerrah Hasın Efendi

Tabip Yüzbaşı Ahmet Ali

Eczacı İbrahim Efendi

Alay-1 Mezkûrun Dördüncü Bölüğü

Yüzbaşı Ali Efendi

Mülazım Sani Mustafa Efendi

Mülazım Sani Mehmet Efendi

Mülazım evvel şevki Efendi

Alay-1 Mezkûrun Beşinci Bölüğü

Yüzbaşı Süleyman Ağa

Mülazım-1 Sani Şükrü Efendi

Mülazım-1 evvel Ahmet Efendi

İşkodra Kalesi

Kale kaymakamı Ali Bey

Yüzbaşı İsmail Ağa

Kâtip Ali Efendi

Mülazım-ı evvel Men hal

İmam Hamız Efendi

Mülazım Sani Hasan ağa

Mülazım Hasan Efendi

Demirci Hasan Efendi

Fırka Hastahanesi

Sertabip kaymakam Mehmet Said Bey

Tabip-i Sani Binbaşı Mustafa Efendi

Hastahane müdürü sağ kolağası Mehmet Ağa

Tabip-i sol kolağası Keramettin Efendi

Tabip-i sol kolağası Merdi yâriz Efendi

Hastalar ağası Yüzbaşı Ahmet

Kâtip-i evvel Halai

Kâtip-i Sani Abdi Efendi

Eczacı evvel-i Abdi Ağa

Cerrah Başı Feyzi

Eczacı Şeref Efendi

Eczacı Âdem Efendi

Cerrah Hasan Paşa

Cerrah Hasan Paşa

Hastane imamı Hafız Ahmet

Demirci Mehmet Efendi

Hasan Feyzi Efendi

Erkan-ı harp kaymakamlarından Karadağ hudut komutanı Osman Rifat Bey

Nizamiye On sekizinci Alayı

Miralay Mehmet Ali Bey

Kaymakam Hamdi Bey

Nizamiye On sekizinci Alay Birinci Taburu

Binbaşı Emir Lütfü Efendi (Plevne ve İmtiyaz madalyaları)

Kolağası Şükrü Efendi

Kâtip Muavini Ali Rıza Efendi

Tabip kolağası Salman Efendi

Eczacı Hacı Mehmet Niyazi Efendi

Cerrah Mehmet Efendi

Tüfenkci Hacı Mehmet Efendi

Yüzbaşı İbrahim Ağa (birinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Hasan Ağa (birinci bölüm)

Mülazım SaniRüştü Efendi (birinci bölüm)

Yüzbaşı Hasan Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Mehmet ağa (ikinci bölüm)

Mülazım Sani İbrahim Ağa (ikinci bölüm)

Yüzbaşı Abdi Efendi (üçüncü bölüm)

Mülazım evvel Mustafa Efendi (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Hüsnü Efendi (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Nazmi Efendi (üçüncü bölüm)

Yüzbaşı Şamil Ağa (imtiyaz-1 gümüş madalyaları) (dördüncü bölüm)

Mülazım-1 sani Ahmet Şükrü Efendi (dördüncü bölüm)

Nizamiye On üçüncü Alayı Üçüncü Taburu

Binbaşı Emin Efendi (Plevne madalyası)

Kol Ağası Mustafa Ağa

Tabur kâtibi Ali Vasfi Efendi

Tabur İmamı Ali Efendi

Tabip kolağası Agasi Karinig

Eczacı Osman Efendi

Cerrah Sabri Efendi

Kâtip muavini Mehmet ali Efendi

Tüfenkçi İbrahim Ağa

Yüzbaşı Salih Efendi

Mülazım-1 evvel Hamdi Ağa (Karadağ madalyası)

Mülazım-1 Sani Şaban Efendi (iftihar madalyası)

Yüzbaşı Ahmet Efendi (ikinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Osman Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Hasan Ağa (ikinci bölüm)

Yüzbaşı Âdem Efendi (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Ahmet Ağa (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani İbrahim Ağa (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Yunus Efendi (üçüncü bölüm)

Yüzbaşı İbrahim Efendi (dördüncü bölüm)

Mülazım-1 evvel Nusret Efendi

Nizamiye Onsekizinci Alay Dördüncü Taburu

Binbaşı Ali Osman Efendi

Kol Ağası Ahmet Ağa

Kâtip muavini Necip Hilmi Efendi

Tabur İmamı Mehmet Efendi

Tabip Yüzbaşı Ali Behzat Efendi

Eczacı Hasan Hüsnü Efendi

Cerrah Osman Efendi

Tüfenkci Süleyman Ağa

Yüzbaşı Halil Kerim Karadağ ve Efhar (birinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Süleyman Ağa(birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani İslam Ağa (birinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Ahmet Fuat Efendi (birinci bölüm)

Yüzbaşı Necip Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 evvel Haşim Ağa (ikinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Ali Efendi (ikinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Fehmi Bey (ikinci bölüm)

Yüzbaşı Zihni Efendi (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani İsmail Ağa (üçüncü bölüm)

Yüzbaşı Mustafa Ağa (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 evvel Ali Ağ (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Yusuf Ağa (üçüncü bölüm)

Mülazım-1 Sani Salih Efendi (üçüncü bölüm)

Nizamiye Yirmi birinci Alay Birinci Taburu

Yüzbaşı Musa Kazım Efendi

Kol Ağası (Koğuş İmtiyaz ve İftihar Madalyası)

Alay kâtibî Düşen Efendi

Kâtip muavini Lütfü Efendi

İmam-1 Ahmet Efendi

Tabip Yüzbaşı Bekir Efendi

Eczacı İsmail Hakkı Efendi

Cerrah Mehmet Ali Efendi

Tüfenkçi Ustası Habi` Ağa	
Yüzbaşı Hasan Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Ali Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Murtaza Efendi	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Azad Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Evvel Şerif Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Abdülhamit Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Abdi Efendi	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Habi` Ağa(koşu imtiyaz madalyası)	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Abidin Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Alirıza Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Hafi Efendi	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Bekir Ağa (Plevne Madalyaları)	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Hasan Ağa	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Ahmet Suphi Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Cabbar Efendi	(dördüncü bölüm)

Redif-i otuz altıncı Alayın On üçüncü Tiran Taburu

Binbaşı Selim Efendi	
Kolağası Süleyman Ağa (Rusya, Karadağ, Bosna madalyaları)	
Tabur Kâtibi Rüştü Efendi	
Tüfenkçi Halim Ağa	
Depo Memuru Mülazım-1 Sani Mümin Efendi	
Yüzbaşı Mustafa Efendi	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Mezran Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Salih Melih Efendi	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Abdi Efendi	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Ahmet Efendi	(ikinci bölüm)

Mülazım-1 Sani Hasan Efendi	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı Feyzi Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel İbrahim Efendi	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Nuri Efendi	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Hilmi Bey	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel İbrahim Ağa	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Süleyman Efendi	(dördüncü bölüm)

Alay-1 Mezkûrun Dördüncü Derac Taburu

Binbaşı Âdem Zahid Efendi	
Kolağası Ali Efendi	(birinci bölüm)
Tabur Kâtibi Abdi Efendi	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Hasan Efendi	(birinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Bayram Ağa	(birinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Musi Ağa	(birinci bölüm)
Yüzbaşı Halil Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 evvel Abdi Ağa	(ikinci bölüm)
Mülazım-1 Sani Raif Efendi	(ikinci bölüm)
Yüzbaşı münhal	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Murat Ağa	(üçüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Durmuş Ağa	(üçüncü bölüm)
Yüzbaşı Ramazan Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 evvel Ali Efendi	(dördüncü bölüm)
Mülazım-1 Sani Hacı Ali Efendi	(dördüncü bölüm)
Rüvesa-i Ruhaniye	
İşkodra'da Katolik ser Piskoposluğu	
Ser piskopos Mön Senyör Pastkovali Gurini Mekri İşkodra	

Devair Ruhaniyesi (Arnavutça)

Garude selcese. vokalman ne kaç .terapsin. mai tasur raipşa kastarat babza kastarat mai yüzzavit ve kovilik işkaril mai yuge risu mai garumirre garukase ve garisire reçluhe İşkodra mai varaka raş dilbaşat mes meselim berumus kasuc garnazi koliç anozi kajna katisi recmi garuzi cuci barzak saldiya mai rugami garuni yaban mai vukatani ganule gavuç ispitar vazalin esteyakanik birkasmi baltuya mai iştesa kasamaç bildice mai derayet buşat mai maluguş bişat yükes barilus maimal bufuka mai garuce tarumiş daiç mai garumiş muşan iskordu sokadiçet rüşkol samiriş solaguriş bantar maimal kitit balay fraskanil emul birkal karublu garas bulay mairuç bulay sevka vezirat mani baraz mani kasugay sevka duşkut rana vüzün vali yuya kavazna mai birya şasa mila olgut. Mani şark murikan oblika şarki şaruke mai zaruk.

Derac Katolik piskoposlugu

Piskopos mai nesuyir parami biyangi mekri kasurbine

Duhanir Ruhaniyesi

Kasale paralat beyüksalita lur-u başkaş temel-ı Akçahisar iskoray bağşata meylut ve guruzlaç ve isbasta derinu balay martatini ve merkaç teraç tiran buba biza

Polat Taşvalık Piskoposlugu

Piskopos Minusnuyu Seykula Markov, Makri civanı

Devair Ruhaniyesi

Sume kir palan şale şus toplan düşman nikay mertor civan

Leş Katolik Piskoposlugu

Piskopos munesniyur frençeskov male çünkü mekri kalmat

Devair ruhaniyesi

Kaçanar simun koşenti şenkirek kavar kaftal gazul sukal renis karagna evragni kaşket rezi kalyivac kurat pol kaftaz velaya reibya canaş nagmaluga karuzi ve ensekir resvikov bolgur jaya kasulaç padana sogyuni isitan mantaya Karaşi garika merkina rabuşale Leş-i baldıran kaharik kalmatşul gepir şur-u sağır birnak mati mali rahat.

Nanşat Katolik piskoposlugu

Piskopos Munasniyor gabiriyetle nuyani mekri nanşat

Devair Ruhaniyesi

Kayra ibaliye biriska saleçe koman kaçir doş şalak mazrak gardika gadarit virza laç zeraç cimli nanşat taruşan birişata kozli kadri garamış bab-ı eşkiz pastol deraç.

Merdita Başpapazlığı

Serrahab musenyor bernak devhi mekri evraş

Devair ruhaniyesi

Evraş işpaç merfanad kaşat kalyarya gakamaliyat fendi viyagu menyal gomisige

Malumat Tarihi

İşkodra Yahut İşkotari

Bazı coğrafya kitaplarında milad hazret-i mesih'den 336 sene-i mukaddem Ayaliri kıtasını istila eden Mekodonya hükümdarı Filibin oğlu Büyük İskender tarafından bina ve tesis edildiği gösterilmiştir. Müddet-i medide Sırlıların ve 1090 tarih-i miladisinde kıta-i mezkureye yayılan Venedik Cumhuriyet'inin Zeyr idaresinde kalmış Cumhur-i ruesa müstamele marifetiyle idare ettirilmekte idi. 883 sene-i hicriyesinde seniyyenin tasarruf geçmiştir. Selatini Azam-ı Osmaniye'nin saniyesinde taht tasrikine kaçmıştır. Sultan-ı Osmaniye'nin yedincisi olan Ebul feth-i sultan Mehmet Han sani hazretlerinin savlet-i şirane celail-i hamamat kahanesi bütün Rumeli ve Avrupayı sarstığı bir zamanda İşkodra ve tevabi Venedik Cumhuriyetinin müstameketinden ma'dut idi.

Rum elinin hudud-u tebaiye-i garbiyesi olan işkodranın zabtı müktezayat-ı emirden olmakla 883 tarihinde hazret-i fatih-i rüesa'dan İskender beğın Meker hükümetinde bulunan (Akça Hisar)üzerine Haraket buyurmuş ve Rumeli beğler beğisi Davud Paşa İşkodra'nın muhasarasına memur olmuştur.

Akçahisar muhayenet-i İslamiye ve Osmaniye'den Düçar ve havf-ü hırs olarak arz-ı teslimiyet İngiliz padişah Alicah anan azimi ve razimi işkodraya tevcih buyurmuştur.

İşkodra kalesi müne'ad mevkiyesiyle beraber sath-ı zeminden 100 metre irtifainde bir dağ üzerinde mebni ve canib-i garbiyesinde vaki gölden nayan edib Adriyatik denizine mensub olan 'yahut' ve cihet cenubiyesinde ceryan ederek ittisalinde Buyana'ya karışan derin nehirleriyle mahdud olduğundan şu menzure-i tabiyeyi müsadüf-ü inzar-ı şahane aldıkda (bu şahin yuvasını yapan ne güzel birintihap etmiş).Cümle tahsineyesi lisan-ı hamasetlerinden sadr olmuştur.

Hakan-ı müşarin-i ileyh hazretlerinin işkodraya muvasaletleriyle beraber el-yevm başat sapası diye maaruf olan mahalde Rumeli beğler begisi Davud paşa ve Derin nehri civarında Anadolu Beğler beğisi Süleyman Paşa ordularının teşebbüsat-ı harbiyelerince bazı nevakis meşahade etmeleriyle kırk askeriye-i bizzat mühümmeyi tabbiye ettikten sonra ve hareket-i mani olmakla beraber biran ve nehiran kuvai imdadiye yetiştirmege birer darül hareket kesilen işkodranın cihet-i cenubiyesinde altı saat mesafede bulunan (Leş) ve kuzey şimaliyesinde dört saat baidende vaki (dirgus) nam-ı değeri 'derişat'(el yevm harabesi müşahade olunmakda) dir ve kuzey

doğusunda dört saat mesafede vaka(vezaj) gölü üzerinde mebni (gölbaşı) nam-ı kaleleri Davud ve Süleyman paşalar firkalarının kuvva-i kahiresiyle zabt-ı hudut mevasale ve muvaredesi kıta edildikten sonra İşkodra kalesinin muhasarasına germiyat verilmiştir.

Kalenin muna`t-ı mevkisiyle beraber zaten evvelce Venedik Cumhuriyeti tarafından birkat daha tahkim edilmiş olduğundan hazret-i feth--i Ulvi iktidar ve himmet-i müşgül bir endizanesiyle orduyu hümayunda mecadeden uzağa gelirler vuku bulan şiddetli hücumlar kalenin müceddiden aşağı imal edilmiş olan top ve havanların ulvi el tavalı yagdırdığı güller vuku bulan şiddetli hücumlar kalenin zabtının tezvil edemeyip müstahfizların mekavemeti muhasaranın imdidatını mevcub olmuş ve tufandan numune olmuş İşkodranın sürgası yağmurları da baş göstermiş olduğundan Arnavud zade Ahmet bey serdar tayin olunarak havdet-i hümayun vuku abulmuştur.

Altı mah sonra İşkodra kalesi venedik cumhuriyeti tarafından devlet-i aliyye terk ve teslim olunub ahali kale müstahfizları mal ve aileleriyle beraber gelen safaine-i argaban Venedik'e nakil edilmiş işte bu suretle İşkodra tevabi idare-i Osmaniye'ye geçmiştir.

İşkodra ve tevabi Venedik –i cumhuriyeti'nin zeyr-i idaresinde bulunduğu zaman bu havalide ahali islamiyeden ferdiyagının bedelgahının bedel-i feth İşkodra'ya üç saat mesafede vaki' (buşat) el yevm üçyüzelli haneye havi bir karbedir. Beğleri arz-ı ihtida kebaile-i saire dahi tedricen anların asrına iktifa etmişlerdir.

İşkodra eyaleti ol vakit Buşat beğinin uhdei kifayetine bade Çavuşoğlu Süleyman paşaya tefviz muharir yine buşatlılara tevciye buyurularak koca Mehmet paşanın valiliği zamanına yani 1175 tarihine kadar ikiyüz seksen sekiz sene müddet zarfında selef-ülzıkr buşatlılar çavuş oğulları vezredar olan Mehmet Ruşen paşalar taraflarından idare olunmuş isede isimleriyle tarih ve infisalları mezbut değildir. 1175 tarihinde itibaren İşkodra vilayeti salnamesinde mukaddime sendezker ve ta'adat olunan velat-ı azam sırasıyla memur buyurulmuştur.

Hudud

İşkodra vilayeti Rum eli kıtasının şemal-i garisinde vaki olup şemalen Karadağ, şarken Kosova, cenuben Manastır Yanya, garben Adriyatik deniziyle mahduttur. Merkez vilayet İşkodra şehridir. Vilayet iki sancağa mülkasım olub birincisi İşkodra ikincisi Derac sancaklarıdır. İşkodra sancağı merkez ile Toz, Leş, Akçahisar, Poka, Merdita kazalarını cami ve vilayetinin cenab-ı şemalisinde vakadır. Derac sancağı Nüfu-u Derac ile Tiran kavaye şiyk kazalarından ibaret olarak vilayet-i kısım-ı cenubiyelerini teşkil eder.

İşkodra kazası şimalen İşkodra koluyla Toz, şarken poka, cenuben merdita kazaları, garben karadağ kazası ve Adriyatik deniziyle mahduttur. İşkodra şehri altmış kilometre tölünde olan İşkodra gölü üzerinde mebni vakir, derin buyana,

nehirleriyle muhat olarak bir şube-i Cezire şeklindedir. Satah-ıbahriden ancak dokuz metre mertifa olup 41 derece 53 dakika arz-ı şamilinde 17 derece 13dakika tol şarkide vakadır.

Zeminik sath-ı bahr ile hemen musavi derecede müstevi olması inhar-ı mezkurenin hüsn-ü fizanın da suların gölü ceryan ile buyana nehrinin yükselmesini ve civarında gümrük dairesiyle çarşavi giren, bazen aylarca suların taht-ı istilasında kalmasını intiaç etmektedir ki bu müddet zarfında ahz ve ita(Londra) tabir olunur altı düz kayıklarıyla icra edilir.

Hava

İşkodra'nın havası latif nefs-i şehirde istimal olunan miyyah-ıabariyesilezizdir. Mevsim-i seyfiyeden hararet-i termometre santiğrat hesabıyla nadiren 37 dereceyi bulur. Mevsim-işita mutedil fasılasız isede aylarca devam eden yağmurları kasvet-i engizdir.

Nüfus-u Umumiyenin Bayrakları

İşkodra kasabası hayn-ı Fethinde kalenin cenub-u erbasında vaka-i Hacı Resul namıdiyarı nafia Ali Bey bahçelik, öteyaka, ayazme, Tibe nameleri ile marufi altı mahalleden ibaret iken badl fetih olan orman ve çalılıktan ibaret olan şimdiki mevkiye doğru tusa ve tobhane Rus-u kebir, paraş, bala, dudas, mahlati teşekkül ederek marur zamanla eski mahlattan öteyaka mahallesi kâmilen müderris olmuş ve Ali Bey Hacı Resul ayezme, bahçelik mahallati dahi eski şeref ve memuriyetlerinin gayîp etmişlerdir. İşkodra henüz tahrip-i icra olunmadığından nüfus ve emakin-i umumiye-i neferiye olarak konulmuştur.

İşkodra şehri on ikincisi islam olmak üzere ondört İşkodra kazasında tahrir-i nüfus muamelesi icra olunmadığından naşi nüfus işkodradaki ahalisinin salisani islam ve Katolik olmak üzere takribi olarak kırk bir bin nüfüsundan ibaret bulunduğu işbu salnamenin altmış beşinci sayfasında Derac hâlbuki bu hesapta ziyadece fark olduğu tahkikat-ı ahire ile sabit olmasıyla sahihe karib olunan tahkikat neticesine göre İşkodra vilayetinde mevcut nüfus-u emakî'nin miktarı işbu cetvel seyrine Derac terkim kılınmıştır.

	Mecbuası	Nüfus- u Avar	Nüfus- u katolik	Nüfus- u İslam	Hane-i ortadoks	Hane-i katolik	Hane-i İslam
İşkodra Kazası	67500	1500	27000	39000	250	4500	6500
Dağ kenarı	3850	0	250	3600	25 0	50	600
Kara-ıye Nahiyesi	2820	0	0	2820	250	4500	470
Göl Kenarı	960	0	30	930	0	05	155
Hut Cibali	3365	0	3330	30	0	550	5
Garude Cibali	3600	0	1500	2100	0	250	250
Kalende Cibali	4320	0	4200	120	0	700	17
İşkara	2178	0	1848	3300	0	308	52
Kastarat	2400	0	1950	350		325	75
Reçmaluce	2660	0	800	1860	0	150	310
Konilik Gariyesre Riyul	4800	0	1500	330	0	250	550
Posteria cibali	4500	0	1500	3300	0	250	550
Şale Cibali	4500	0	1500	3000	0	750	500
Şevaş Cibali	1800	0	1800	0	0	300	0
Polti	1680	0	1680	0	0	280	0
Şelaktamil	1814	0	1800	14	0	300	2
Poka kazası	10750	0	5050	5700	0	850	950
Zadiriye Nahiyesi	4500	0	300	1500	0	500	250

Ardita kazası	12112	0	12116	06	0	1750	1
Leş Kazası	4210	0	2700	510	0	450	85
Kasla Nahiyesi	4400	0	3600	800	0	600	150
Korvin Nahiyesi	2400	0	1800	600	0	300	100
Akçehisar Kazası	14219	0	1822	12397	0	230	2384
İşkodrada metevatan Muhaciran	5100	0	0	5100	0	0	850
İslamiye	5100	0	0	5100	0	0	850
Deraç Kazası	4700	1489	199	3112	150	29	373
Kavaye Kazası	19783	2773	0	17010	440	0	2800
Tiran Kazası	32052	900	40	31112	155	8	6420
Şayk Kazası	16378	750	732	14799	150	140	3200
Yekuz Kazası	240720	7512	73117	150292	1150	13660	27149

Mahalleden ibaret olup 41000 nüfusu haridir. Bu meyanda yüz haneyi altıyüz nüfusu şamil Rum milleti vardır. Ahali İslamiye tophane Rus-u kebir. Noçay, parveçay, Rus-i sagir, pirişpala, dudas, dabağhane, ayazma, bahçelik, Hacı Resul, kavaç, tabiye, birişdir, birdiçe namları ile 15 vakit-i hazırda kara askerlikle mükellef degilselerde zaman-ı seferde bayrak bayrak muharebeye giderler. Şeçea dindar bir kavim olduklarından din ve devlet ve memleketleri agurunda feda-i can ederler.

Her bayrak askerın mevcudiyetine göre müteaddid mevcut takımlara münkasım bahr-i takım oniki neferden müteşekkildir. En müteasib ve kıdemlisi takımı kumanda eder. Hükümeti saniyenin daveti üzerine silahaltına toplanırlar. İradey-i saniye hazret-i padişahının tebliğ edilmesinin mütakip bir kaideyi kaleden üç top indahatıyla sefer ilan olunur. Bayrakdarlar taraf-ı devletten verilmiş olan sancakları mensup oldukları muhalat-ı cami önünde açarlar. Etraf-ı bil istisna mükellef-i eli silah tutanlardır.

Yirmidört saat zarfında bayrakları altında seferber haline girerler. Mütaib-i seferiyeye ütehamil olmayanlarla mazereti meşru'alerinden dolayı bizzatmevki' muharebey gidemeyenler, bedel-i şahgöre birden üçe kadar megarı tedarik ederek

devlete yar olmaksızın nakliyat-ı askeriye şu suretle temin ve teşkil etmiş olurlar. Hazır-ı seferde usul-ü teşrifatiye riayetleri vardır.

Resmi ve gayri resmi bir davet bir cemiyette maduni makut-u taktim edemez. Mevki' muharebeye sevk olacakları zaman yukarıda zikr ve iade olunan bayraklar sırasıyla hareket edip canip yerinde verilen teminat ve cephaneyi dahi sırasıyla kaide-i teşrifata tevfiken alırlar.

Bayraktarlık intikal eder. Sebebi ise ifa-i vazifeyekesb-i iktidar edinceye kadar akrabasından biri ve vekâlet eyler. İşkodra kazasına mülhak ve altı bayraktan ibaret olan Zadiriye, Barboloş, Boşat, Birdiçe, Dağ kenarı, Karaniye, kariyelerinin ahali islamiyesi dahi bu usûle nebattırlar.

Erkek Ve kadınların iktisa Ettikleri Elbise

İşkodranın islam ahalişi başlarına tunus fesi sırtlarına beyaz gömlek, sırma ve ipek işlemeli yekek giyerler. Mevsim sebekte yaz, fistan şatade kırmızı, çuhadan şalvar beyaz abadan potur tutar iktisa edenler bellerine birer silahlık takup yatağan, tabanca taşırlar. Tütün istamaline menhuk oldukları belden sırma işlemi birer tütün kesesi, silahlıgı merbuttur. Hristiyanlar dahi tunus fesi, yekek, siyah şalvar giyerler. İslam dinleri renkli kumaş ve bezden entari şalvar giyerler.

Zenginleri sırma ile işlenip paçalarına işlemeli kadife ilave ederler. Umumiyetle kalın yazma kullanıp ferace yerine siyah çuhadan genleri köşeleri sırma ilen işlenmişbir nuçbin başta yunurlar. Ayakkabıları maruf olan hazuti silahları yapıcılardır. Katolik kadınları dahi islam kadınları gibi yaşmak kullanırlar. Daimi surette siyah bezden şalvar giyerler. Ayaklarında papuç, bazen potin görülür. Sırtlarına kırmızı çuhadan masul kenarları ipek işlemeli kalmaz farace alırlar. Bu faracelerin birer başlığı vardır.

Emakin-i Miriye

Bir hükümet konağı, üç kasle, bir hastahane bir gümrük (Hali hazırda esliha taşımaları vali-i vilayet tarafından katiyyen men olunmuştur.) dairesi, bir reji dairesi, iki depo, yedi kara, bir tabucu dairesi bir belediye dairesi, bir matbaa, bir mektep-i rüştü, bir hamam, bir ambar, bir cephane, bir atik-i mektep rüştü, bir memleket bahçesi.

Emakin-i Umumiye Vesairesi

Nefs-i işkodrada sekizbin beşyüz hane üçbinbeşyüzelli dükkân, iki otel, otuzbeş han, ellibir fırın, iki eczane, yüz karinu, meyhane otuzaltı ispi dükkânı, oniki değirmen, yirmi zeytin maaseresi, onbeş şayk dökümhanesi, bir tabakhane, bin beşyüzelli bağ.

Ma'bed ve Mekatip

Yirmialtı camii, iki medresi, bir kütüphane, on yedi İslam, bir Rum, beş Katolik mektebi, iki Rum, bir Katolik kilisesinden ibarettir. Mevcut mektep-i islamiyeden başka merkez melahkade yüzonbeş bab-ı mekatibin maacitten tesis ve keşari esbabına teşebbüs edilmiştir.

Mahsulat

Mısır, bakla, arpa, yulaf, çavdar, patates, darı, fasulye, dâhan, tetre, cedri, kitan, kapacı, zeytin vesairenden ibarettir. Sebze ve meyve her nevi bulunur.

Mensucat ve Mamulat

İpek çarşaf gömlek bez seccade, kilim, fanile, havlu, çorap, beyaz aba ince beyaz şayk gaytan ibrişimliplik, şerit beyaz fes, pamuk çarşaf, balık ağı, keten duvak, beyaz keçe, katırtırnağı otundan bez, tuğla, kiremit, toprak, desti, kanepi, sandalye, civan tokmaı, avanı nahiyesi, rakı kazganı.

İhracat

İşkodranın iki iskelesi vardır Biri Adriyatik sahilinde 'Şangin' diğeri boyane nehrinde 'obut' iskeleleridir. Nakliyat emlakiyesinde barkir Oküz arabalarıikincisinde kayıklarla icra edilir. Şangin iskelesine haftada iki defa levid, bazen idare-i mahsusa vapurları uğrar. Onbeş günde bir Buyana namında bır namçe vapuru icra-i seferidir.

Bu eklelerden ihracat, mısır, buğday, arpa yulaf, çavdar, dehan tetre, cehri, keten tohumu yaprak, balık yumurtası, kori balık, yılan balığı, tereyağı, keçi derisi, tilki, sansar, karabatan, koçan, porsuk, su samuru, tavşan derileri, meşin, barkir, harir, çarşaf çarşaf gömleklik bez, kilim, gaytan iblik, şerit, delikli harir kozası, hasır sazı, hitab, kuru bağırsak, ceviz, fındık gibi mahsulatve eşyaya münhasırdır.

İthalat

Kahve, şeker, sabun, arz, zeytinyağı, Dakik, ispirto, sırma, kalaydan ham ipek, ecza-i tibbiye, manif-i tabrı ve saire

İthalat ve İhracat-ı Saniye

İşkodra kazasının bir senelik ithalat-ı ticariyesi 219 28361, ihracat 117 23800 guruştan ibarettir.

Varidat Ve Mesarifat-ı Saniye

İşkodra kazasının veridat-ı saniyesi 570,202 mearıfatı 1291734 kuruştur.

Karaniye Mülhake

İşkodra kazasına tabi karabuyane kenarı, dağ kenarı, derin kenarı karaniye nağmeleriyle dört nahiye itibar ve bu nahiyeler bölükbaşı denilen birer münaf memurla idare olunur.

Buyana Nahiyesi

21 karide, 425 hanebi, 2985 nüfusu havai olup 644i İslam 2331i Hristiyandır. Karai meşkûrda 6 cami 2 İslam mektebi 8 kilise vardır.

Dağ Kenarı Nahiyesi

26 karide, 805 hanaye 4950 nüfusu, Cami olup 4484i İslam 486sı Hristiyandır. Bu kariyelerde 18 Cami 4 İslam mektebi 2 Kilise mevcuttur.

Derin Kenarı Nahiyesi

15 karide 835 haneden 6215 nüfustan ibarettir. 2700ü İslam 3465i Hristiyandır. 8 Cami 2 İslam mektebi 6 kilise vardır.

Karaniye Nahiyesi

5 karide 367 haniyi 8589 nüfusu şamildir. Ahalisi keften islamdır, 5 cami 4 mektep.

Malisur Malisyası

Arnavut lisanında ‘mal’ dağ manasında olup ‘malisur’ dağlı ‘malisyada’ dağlık demektir. İškodranın canip-i şemalisinde vaki’ malisyazası 10 cebelden 27 bayraktan ibarettir. Her cebel taraf hükümetten mensup ve nahiye müdürü intibarı hair birer ‘bölükbaşı’ marifetiyle idare olunur.

Umur-u inzibatiye vesairenden bayraktarlarla rüesa ve güvarlar (icra memuru) tarafından mesuldür. Şarkı rum İmparatorluğuda Rüvesadan Ledukjan tarafından ‘dukagin’ kanunu hala bu cebelerde merbuttur. Dava-i hukukiye mevad-ı saire merkez vilayette müteşekkil-i cebal komisyonunda bakılır.

Miras, arazi, cinayet davaları mahkeme-i şeriye ve adliyede rivayet olunur. Her cebel rüesasında birer zat ba-el münaviye aza sıfatıyla komisyonda bulunup bunlara cenab-ı hükümetten maaş verilir. Taraf-ı hükümetten mensup muvazzaf bir memur komisyona riyaset eder. Malisurlar ali el hak kasu-i elbaniye (ceri) cesur bir kavimdir.

Devlete olan irtibat ve sadakat-ı hukukiyelerini en ihtiyaçlı zamanlarda ibat etmişlerdir. Birçoğunun sedra-i hamitlerinden parlayan secaat-i madalyaları esfar-ı selifenin hstırst-ısbideleridir.

Umumiyesiyle beyaz abadan yıllık ve ‘cordin’ tabir olunan siyah toyalı aba beyaz potur telebbis ederler. Bellerine birer silahlık kuşanıp başlarına giydikleri külâh üzerine beyaz sargı sararlar. Kadınları cüblet dinlan yoktan mahul bir nevi önlük, ceket giyerler.

Başlarını gümüş bakır Senelerce tezyiben ederler. Püsküllü. Simle işlenmiş, göğüslük takarlar; bellerine kurşundan mamul pullu kemer bağlarlar, ayakkabıları umumiyetle çariktır. Malisurların kaide-i teşrifatıfevkalade riayetleri vardır. Şeref-i kavmiyet itibarı ile bu kaideyi gözetmeyenler talihine ikame-i dava olunur. İfaitebyin eder ise maddei taliye ca-i nakdi ile mahkûm tutulur. maliburlar erkek ve kız çocuklarını henüz mehdi-i-tufuliyetde iken nişanlarlar hatta buluş vasıl oldukda islam olanlar cemiyetten 5-10 gün evvel İškodra mahkeme-i şerabesi maarifetiyle ve Hristiyanlar yumaz devaçta ruhbanları delaleti ile nikag ederler.

Cebel

Yukarıda beyan olunduğu üzere cibâl-ı şerâh hut garude kalmanat kastarat işkaral maluhe reç rence postarila maitemal hişlak maişuş şale nameleriyle maruf olan cebellerdir. Cebel-i meshurede cami, 11 islam mektebi 32 kilise mevcuttur. Malisurlar ekseriyetle ziraat ve çobanlıkla mükelleftirler.

Mahsûlat

Mısır hanta, şayır, çavdar, alef vesairden ibarettir. Erkekler hitapkar göreç hate fesuçe karun kayık kürekleri çare katran imal ederler. Sanat-ı diyagatte istimal olunan hadaye nabittetre toplayıp satarlar. Kadınlar şayak çorap, beyaz keçe gaytan elbise çarık yaparlar

Hud Cebeli

2 bayrak itibar olunur. 500 haneyi 4500 nüfusu haridir. 50si İslam 4450si Katoliktir.

Garude Cebeli

2 bayrakta 400 haneyi 3400 nüfusu cami olup nüfus-u İslam, nüfus-u diğeri katoliktir.

Cebel

4 Bayrak teşkil eder 740 haneden 6025 nüfusu vardır. 175i islam 5850si Katolikdir. Bu cebelin havi olduğu arazi nüfus mevcudu ile metenaib olmadığından ahali kısmen vilayetin cenab-ı garbiyesinde idariyenin sahibinde vaka-i karade tarlalar tedarik, kaleler inşaa ederek ziraat mevsimini oralarda geçirler.

Kastarat Cebeli

Kastarat cebeli bir bayraktan 450 haneden 3800 nüfustan ibarettir. Nüfus mevcudununun 580i islam 3130u katoliktir. Bu cebel halkı mevsimi hayvanatıyla sahili ceritte karşılayıp seyifte ceble-i avdet ederler.

İşkoral Cebeli

1 bayrak itibar olunur. 550 hane 5250 nüfusu şamildir. 850si islam 4500ü katoliktir. Kastarat cebeli halkı gibi masif ve meşade bulunurlar.

Mal-u Haraç Cebeli

2 bayraktan ibaret olup 310 hanede 2850 nüfusu havidir. 2130u İslam 820si katoliktir. Kışın sahili ceride yazın cebelde otururlar.

Reca Cebeli

3 bayrakta 400 hane 3030 nüfusu havidir. 2550si İslam 450si katoliktir.

Mainmal İtlak Cebeli

2 bayraktan ibarettir. 440 haneden 3680 nüfus mevcut olup milletleri katoliktir. 6 bayrak havi olup 1020 haneden 6000 nüfus vardır. Milletleri Katoliktir. Zarb, cerah, kaşal, serkat gibi if'al ile maznun ve şikâyete maruf eşhas cebel komisyonuna celb olunur. Davete icabet etmeyenlere karşı tesahip gösterenler şahs-ı maznunun teslimiyete kadar taht-ı tevkife alınırlar.

Hükümetin emriyle bazı mevadın müzakere ve seviyesi için bölükbaşlar cebele çıkıp alemdar, rüesa ve gübarlar marifetiyle meclis-i akd ederler. Bu meclise dâhil olacak zevattan biri olmaksızın davete icabet etmez ve yahud verilecek kararların hilafatınamüsalihatın hareketle tehirine sebebiyet verir ise eyyam-ı mütahireelli guruşdan beş yüz guruşa kadar ceza nakdi alınır.

Hükümet memurları ile alemdarrüesaya karşı silah istimal idenleremüsalhaiden sonra aleyhinde kan güdenler haklarındaki aynısı icra olunur. Teşhir-i silah edipte fiile çıkmaz ise mu'amelenin ahaliden biri diğerine silah esbab-ı mana hiluletiyle kalee çıkmaz ise medcezirinden; binbeşyüz guruş ceza-inakdi alınır. Kız kaçırınlar bir şehrinzevce-i menkuhasına diğer mahale aşırınlar için bin guruş cezai nakdi ile mahkûm tutulurlar.

Bir kimse nisa tarifesinden birini darb ve cerh etse ve oda darb ve cerhın malul ve sakat kalırsa fail ve mütecasirine katil nazarıyla bakılıp hemende katil muamelesi icra edilir. Bir şahıs fuzulen diğerinin bağ ve tarlasına girer veyahut hayvanatı sevk ve idhal ile ik-ia hasar ederse bayrakdar-ı rüesa ihtiyarlar marifetiyle keşif ederek hasar ve ifak derecesine göre hükm olunan bedel-i tazminat sebebinden bil tahüssül iddia eder sahibine verilir.

Bir malisur diğer malisur zimmetinde matlubi olduğunu iddia eder. Müdde-i aliye ziyetimakâr ise adayı mahkûm tutulur. Sureti inkârda bulunurlar ise haddi müntası yirmidört olmak üzere davanın cesametine göre lazımı kadar ihtiyarlar mdde-i aliye namına tehlif ettirilir.

Tebriye eder ise müdde-inin davası red olunur. İhtiyarlar yemin etmedikleri takdirde meblağ müddeinin iddiasına idasına karar verilir.

İhtiyarlar müddeinin talep ve muvafaketiyle müddeyi aliyenin mensub olduğu cebel ahalisinden intihab edilip milletlerine göre cami ve kiliseye giren müdde-i mevacesinde yemin ederler. Lef-iinkâr edilen cinayet kabahat davaları dahi aynı usulde ceriyan ederler. Dava-i hukukiye ve cezaiyedebil muhakeme komisyonca verilen kararlar katidir. Badel-i hümifadet ve itirazı müsama olunmaz.

Ve o meselelü davalar tekrar rivayet olunmaz. Bir davanın sureti hâkim ve kararı tarafına kabul edilir. Madde-i ve madde-i aliye komisyon riyasetine senet-i makamında birer rehin tevdiye ederler.

Şu kadar ki komisyon kararının tekhimiyle beraber mahkûm-u aliye casusu (şahit) ve mahberi olduğu beyanıyla hâkim ifa-i itiraz eder ise kabul ve istimaç ve Mahber denilen şahıs komisyon reisi cenabından müntehab iki aza tarafından soran isticevap olunur. Mahberin maruf-u kenandan ve erbab-ı namus vicdandan olması şarttır.

Meşruta azanın taht-ı tasdikinde ise yeniden mahkemeye bakmak üzere hâkim-i ibdidai fasih aksi takdirde itiraz vaka-i red olunur. Bir medyun ara-i etmiş olduğu kefil kefaletten ihraç etmez ve dava-i dahi kefil aleyhinde dava-i ile kefil mekfu cehide edemez ise taht tevkif olunur.

Kefil alimdar ve reisadan ise medyundan tahsil olunmak üzere tarih-i tevkifinden itibaren on, ahalden ise beş guruş yövmiye verilir.

Bir malisurcede üzerinde ibna-i sebilden ceza-i gasp eder ise eşkaya-i megsube aynen istirdad ve gasbından 500 guruş cezai nakdi istifa olunur.

Feal-i gasb-ı caddenin gayrı bir mahallede vakaa olunur. İse mal-ı mağsub aynen veya bedelen iki kat olunarak gasbından tahsil kalınır. Hane-i dükkân, mandıra tahrip ve işya (hayvanat serkat edenler 500 kuruş cezai nakli itaasına mahkûm olunur mal-ı mesrup ve mahrabi aynen ve bedelenen 2 kat olarak tahsil edilir. Vesikalarını suiistimal eden alemdarlarla reisa ve gubarlarla cebal komisyonuna ya'el muhakkemeyil ceza görürler.

İşkodra Sancığı

İşkodra sancağı dâhilinde evvel-i evvel inşası muktezi olan yol işkodradan şankin iskelesine müntehi tarikdirki dolu kırk iki kilometre olub üçyüz ve üçyüz senelerinde vali esbak Mustafa Asım Paşa zamanında dokuzbin üçyüz seksen iki metre mahalının tesviye-i terabiyesi ve şuse imaliyatı yapılmış ve ikibin yüz kırk bir metre yalnız tasviye terabiye imaliyeti icra ve üçbin beşyüz seksen metre kuru destek deyvarı ve Birtçe karyesi karibinden beri üç ve diğeri beş gözlü iki adet ihtisab ve beldiran mevkiinde üç ve mahall-i sairedeon kargir köprü ve ulakda gargir köprü menfez inşa edilmiştir.

Üçyüz yedi senesinde vali esbak saadetli Bahri paşa hazretleri zamanında şenkin tarikin müdde-i olan derin nehri üzerinde vakî' yüzkırk dört metre tölünde bahçelik köprüsünün mecdiden inşasına başlanılarak vali-i sabk saadetli Abdulkerimpaşa hazretleri zamanında inşaatı hitam bulmuş şankin ili Leş arasındaki şuse üzerinde altı adet bim gargir köprü mecdaden ve beldiran mukuunda üç köprü tamirat inşa ve şengin tarikin bazı bazı mahalleri top ve arbegeça bilecek suretde tasviye edilmiştir.

Mevki mezkûrdanbeda-i ile Akçahisara mümted tarik der-dest tasviyedir. İşkodra sancağında aaskeri ve ticaret nokta-i nazariyece yine birinci derecede ehemmiyeti haiz tarik-i İşkodradan parzerine mehtid ve talan ikiyüz kilometreden ibaret olan prezarine caddesidir ki İşkodradan prezirine ve oradan Selanik hattıyla intisak etmek üzere ferzuvik mevkiinemütesavirşimendiferinfir-ufeylve haritası mühendis eşbak-ı şinayder efendi tarafından tehdit ve tanzim ve aidini cihetiyle ticaret ve nafia nezaret celilesine takdim kılınmıştır.

Bu sancak dâhilinde Parubuniceden kudre Buyaneye giden bin yüz kırk metre tölündeki tarikin beşyüz otuz sekiz metresi Mustafa Asım paşa zamanında inşa edilmiş ve altı yüz metresininde tasviye-i terabiyesi yapılmıştır.

İşkodra Sancağı melhak Kazalar

Tuz kazası ikinci nefes

Kakmanam Salih Beğ

Naib İbrahim Sıtkı Efendi

Mal müdürü Hasan Efendi

Tahrirat kâtibi Hasan Hüsnü Efendi

Meclis-i İdare Kazası

Reisi kaymakam Beğ Aza Naib Efendi

Aza hacı tarık Ahmet Efendi Mal müdürü Efendi

Aza tahrirat kâtibi Efendi Aza civan Ağa

Mahkeme-i Bidayet

Reis-i Naib Efendi Aza Hasan Hacı Ağa

Aza mal Göku Ağa Katib Şükrü Efendi

Mübair Zeynel Ağa

Zabıta Dairesi

Melazım-1 evvel Ahmet Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Memur Hasan Efendi

Eczacı muhabere memuru Dikran Efendi

Divan-ı Umumiye İdaresi

Memur Zeynel abidin Efendi

Anbarcı Hasan Efendi

Rüsumat İdaresi

Tuz memuru Akif Beğ

Dinuşa memuru Hasan Efendi

Çamgöperis memuru Ethem Efendi

Metaguş memuru Halil Efendi

Valedna memuru Osman Efendi

Halim memuru Sadık Efendi

Tuz Kazasına Dair İzahat

Tuz kazası İşkodra'nın canib-i şimaliyesinde vaki' ve Karadağ kıtasıyla hatt-ı huduttur. Kaza-i mezkûr hatt-ı hudut üzerinde bulunan mütagüçvaladine şapşanık dinuşa karyeleriyle hevat-ı garude malisyasını, camii olub hat-ı malisyası rabşa terabvin malisyası kipşuh Tuz bayraklarını havidir. İşkodra gölünde ve Tuz mevkiinde sekiz kilometre mesafede vaki' 'hilm'mevki tozun iskelesidir. Bu iskeleye İşkodradan hareket eden dört bin kiyye istiabından kayıklar yanaşabilir. Vesait-i nakliye bu küçük kayıklara münhasırdır.

Gayet sarb taşlık ve kayalıklardan gelen (çam) nehri kazai mezkûr dâhilinde geçerek hattı hududu kat' eder ve karadağ arazisindenmürür ile İşkodra gölüne mensub olur. Toz kazasının canib-i şarkiyesi dağlık olub meşhurû 'dacik'tepesidir ki nefsiTuz kasabasının hâkim bir noktasındadır. Tuz garyesi oldukça mahsüldar bir ovoidan ibarettir.

Nüfus-u Umiyeye

Toz nüfusunda dahi tahrir nüfus icra olunmadığından havi olduğu yirmi dört karide takriben 1230 hane 7500 nüfus mevcut olup 3210 islam kasuri hristiyandır.

Emekan-ı Emiriye Ve Mekatib

1kışla, 1 hastahane, 2 mescid, 4 mektep, 4 kilise

Mahsûlat

Hante, şayir, mısır elf, çavdar, üzüm, incir, erik

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Toz kazasının Varidat-ı saniyesi 23037 mesarifatı 115284 guruşdan ibarettir.

Leş Kazası(üçüncü sınıf)

Kaymakam İbrahim Mithad Efendi Naib Hasan sadık Efendi

Tahrirat kâtibi Menhal

Mal müdürü Zeynel Abidin Efendi

Sandık emini Mustafa Efendi

Meclis İdare Kazası

Reis kaymakam Efendi

Aza Yusuf Efendi

Mal müdürü Efendi

Aza feyzah Efendi

Tahrirat kâtibi Efendi

Aza Mati Simun Aga

Mati Markov

Mahkeme-i Bidayet

Reis Naib Efendi

Katib teyfik Efendi

Aza elhaç Efendi

Müstanak muavini Âdem Efendi

Aza g niŐkifin Aga

Rüsumat Dairesi

Rüsumat memuru Mehmet Nasuh Bey

Telgraf Dairesi

Telgraf memuru Mahir Efendi

Refiki Menhal

Zabıta Reisi

Bölük aŐası Mustafa AŐa

Mülazım-1 sani Menhal

Mülazım-1 evvel Mehmet Efendi

Memurin-i Saire

Şangin liman reisi Salih aŐa (yüz başı)

Şangin karantina memuru Osman AŐa

Şangin telgraf memuru Mustafa AŐa

Şangin duyun -u umumiye memuru Davut AŐa

Şangin resumat memuru idris AŐa

Şangin resulmat kâtibi Mehmet AŐa

Şangin resumat tercümanı AkŐah AŐa

Polis memuru emrah Efendi

Duyun-u Umumiye Dairesi

Memur davut Şakir Efendi

Ambarcı menhal

Leş Yahut Alusya

Nam-1 kadimi, lisus dur. Venedik cumhuriyetinin taht-1 tabiyetinde iken r esa m stakile marifetiyle idare olunmaktaydı. 388 tarihinde işkodranın muhasarası esnasında hazreti fatih tarafından harben zapt ve teshir edilmiŐdir.

Bir kale harabesi vardır. Akça hisarda icra-i hükümet eden İskender beyin kale-i civarında medfun olduğu buralarca rivayet olunmakta isede Akça hisara aid malumat-ı tarihiye kısmında beyan olduğu üzere İskender Bey dalmaçyada vakî' lisa adasında vefat etmiş olduğundan bu rivayet sahih değildir.

Leş kazası şimalen İşkodra cenaben Akçahisar, şarken mat kazaları, garben adriyetik deniziyle mahtuptur. 32 derece 10 dakika arz şimalinde 17 derece 25 dakika tolaşarkide vakî' olup vehamet havası Müslümana muvaffaktır.

İşkodra civarında cereyan eden derin, harinin bir kolu leş kazasından mürurve samat nehri dahi kazai meşkûrda cereyan ederek her ikisi adriyatik denizine mensup olurlar ki burada geçen derin nehri mezkûrun asıl batığı olup evvelleri daima bu cihetten heryan etmekte iken mihiranı za dehrime, nahiyesi dâhilinde vaka meyd kariyesinde 2 ye ayrılarak bir kısmı İşkodra cihetene gidip kale karbinde buyana nehrine karışır ve çin kazanda İşkodra çarsısında ve bahçelik mahallesinin sular içinde kalmasına bu kol sebep olur.

Nüfus-u Umumiye

Dâhil tahrir olunmayan Maza-i derimiye Leş kazası otuzüç karide takriben 5550 nüfusu havi olup 1500 i islam 4000 ihristiyandır.

Emekan-ı Mirya

2 Hükümet konağı,2gümrük dairesi, 2kasle, 1karakolhane,3telgraphane. Emakan-ı

Umumiye-i Vesair

1100 hane, 7camii, 2 islam mektebi, 1hristiyan mektebi,21 kilise, 100 dükkân, 10magaza, 5 han, 6 değirmen, 5 fırın 1kiremithane, 1500bağ, 500bahçe, 1000kazai çayır.

Mahsulat

Buğday, arpa, mısır, fasulye arz-ı vesairenden ibaretdir.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Leş kazasının varidat-ı sanuyesi 342091 masarafat 254225 guruşdur.

Leş Malisyası Nahiyesi

Müdür Mehmet beğ:

Leş kazasının tabi işbu malisyah nahiyesi Leş kazasının cihet-i şarkiyesinde vakî' olup nahiyeye merkezi olan –karveziz- bayrağı dâhil olduğu halde altı karyeden ibaretdir. Henüz tahrir-i icra olmamış isede takriben 280 haneyi ve 1120 nüfusu havidir. Milletleri katolikdir. karai mezkureden on bab-ı kilise mevcut olup ahalisi asılcibale tabiidir.

Zadirmiye Nahiyesi

Müdür Abdi ağa, katib Süleyman efendi, Telgraf memuru Ahmet efendi. Leş kazasına melhak Zadirmiye nahiyesi Leşi cenab Şimaliyesinde vaka ve mahsuldar bir araziye havidir. Nahiyeye-i mezkuri Deraç karyesidir. Ahalisi Zirarat ve falahatla işğal eder. Ağnam ve canavar güderler. Kadınları şayk ve yünden kuşak ve ketenden duvak yaparlardı.

Akçahisar Kazası Üçüncü Sınıf

Kaimakam Emir beğ, naib Muharrem efendi, Mal müdürü Hasan efendi, tahrirat kâtibi İdris efendi, Mehti Muharrem efendi.

Mecas İdare-i Kazası

Reisi Kaimakam beğ

Aza Naib Efendi

Aza Hasan ağa

Aza Mati Efendi

Aza Hasan Efendi

Aza Mal müdürü efendi

Aza Tahrirat kâtibi Efendi

Aza Abbas Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Reis naib Efendi

Başkatib Muharrem Efendi

Müstezak muavini Ahmet Efendi

Aza Ali Rıza Efendi

Mübaşir ishak Efendi Aza Bekatş Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Muharrem Efendi, Katib Hacı Hulusi

Belediye Meclisi

Reis Zeynel Ağa

Aza salih ağa

Aza Abdi ağa

Katib Ali Efendi

Aza edişi efendi

Aza Şaban Efendi

Aza Yakup ağa

Telgraf Dairesi

Memur İbrahim Edhem Efendi, Telgraf Çavuşu Seyid ağa

Memurin-i Saire

Sandık emini İbrahim Efendi, Tapu kâtibi Ali efendi, Mal müdürü muavini Tahir efendi

Zabıta Dairesi

Zabıta-i yüzbaşısı tahir ağa, Melazım-ı sani Ramiz efendi, Melazım-ı evvel menhal

Mekteb-i Rüştü

Muallimi evvel İbrahim Efendi, Riyagı muallimi Hasan efendi, Rakia muavini İsmail efendi

Akçehisar yahut Karuye

Devlet-i Osmaniye Şimşir-i celadetiyle Rum ilinde tevsi'daire-i memalik eylediği Hengâmda rüesa-i müstakleden –Akça hisar –da nam-ı kadimi icrai hükümet eden saltanat-ı saniyyenin tevcini ve emniyetini celbe vasıla olmak üzere oğlu juruz sKastiryana alexsandır'ı sultan Murathan hazretlerininhidmetine arz ile idareye göndermiş ve mumialiyeye pai tahta terbiye görerek halkanı mebaşiri Aliye tarafından İskender beye teslim edilmiştir.

Ordu-i hümayunla Belgrat seferinde bulunmuş ve pederiyenin vefatından sonra beraber memleketlerle savaşmıştır. Vatanına avdetle beraber reis-i idareye kaçarak arasına hudut-u hakaniyeyi tecavüze başlamış ve terbiyesi için 842 tarihinde İsabey gönderilip 851 de bizza tsultan murat sani hazretleri akça hisarı muhasara ile zapt eylemiş isede teminat vakasına binaen yine hükümetinde ibka edilmiştir. Mehiren devir-ifetihte Venedik cumhuriyetinin devlet-i avriyeye ilan-ı harp etmesi ve o sırada bütün Yunanistanın ayaklanması üzerine İskender Bey Tiz uhte ile ilan-ı isyan etmiş ve ümeradan, şermet-i balaban, yakup beyler kumandasıyla İskender beye karşı 3 firka sevk olunmuştur.

Şermet ve yakupbeyler barış göremedikleri gibi balaban beyde mmatlub-u vecihle galebe çalmadığından 882 tarihinde hazreti feth-i bizzat orduy-u hümayunla El basan üzerinde yürüyüp Akçahisarı muhasara eylemiştir.

Müddet-i muhasara mevsim-i şitaya kadar imtidat etmesiyle balaban beyin terk ile avdet-i hümayun vukuu bulunmuş ve hakan müşarün aleyhin gaybetinde istifade eden İskender Bey aliyel gafile balban beyin firkasına hücum ederek, mer-i muvmi iliyhi şehit edilmiştir.

Şehriyar celalet-i neşarin şiddet-i şekimesiylehaiz ve zebun ve harekât vakası gasb-ı padişahıyı celb etmekle hale diğer kul olacağını zannederekte zevatçekmeyen İskender Bey devlet-i Osmaniyeye geridendağda inkıyat ve mutavaat olmaktan başka çare- i salemet mefkut olduğunu temil ve Venedik cumhuriyeti resatına ve müracatla arz-ı revni tezlih ederek tesriya ve temini maksat için Dalmaçyada vakî –lisan adasına gitmiş ve 1467 tarih –i miladiyesinde orada vefat etmiştir.

Hazreti padişah 883 sene-i hicriyesinde yine balzat-ı orduyu hümayunla hareket buyurmuş ve o sırada İskender Bey diyar-ı idame gitmiş olduğundan Akçahisarın bala muharebe zaptı meyir olarak oradan İşkodra üzerine hareket olunmuştur.

Hudut-u Malûmat-ı Saire

Akça hisar kazası şimalen leş, şarkan mat, cenuben tiran kazaları garben Adriyatik deniziyle mahduttur. Gayet mani' bir dağ yamacında mebni olupvasi bir ovayı minbet-i araziye havidir. Şimalşimal-i garbi cehetleri kıymettar ormanlarla muhattır.

Nüfus-u Umumiye

Akça hisar kazasında tahrir-i nüfus icra edilmiş olduğundan malisya ciheti dâhil-i havi olduğu halde 49 kariye ile beraber 138134 nüfus-u cami'dir. 12094 i islam 174 ü katoliktir. Akçahisar malisyasında usül-ü cibal-ı cari olmayıp ahalisi kuvanın ve nizamet-i seniyeeye tabiidirler.

Emekan-ı Umumiye-i Vesair

2614 hane 3 cami 13 mescit 26 takye 1 reşadi 4 ibtidai mektebi 17 kilise

Mahsulât

Bugday, mısır, pamuk, zeytin, incir, elma, ceviz, vesaire

Mensucat

Pamuktan ve ketenden bez, şayak nesac ve imal olunur. Gurz Çiftliği Akça hisar kazası dâhilinde–guriz-namıyla birmiri çiftliği vardır.6100 dönüm araziye 660

dönüm orman ve koruluđu havidir. Bu çiftlik deresinde 29 çiftçi hanesi 1 kale 1 zahire ambarı 1 han 5 dükkân mevcuttur.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Akça hisar kazasının 1 senelik velidatı 500705 masrafı 255677 guruştur.

Katle Nahiyesi

Müdür kavret bey, kâtip-i Şaban-i kadı.

Akça hisar kazasına tabii katle nahiyesi malat kazası ile hudut olup satile, urş, barna, bitaş, nahiyeleriyle 3 bayraktan ibarettir.

Salita Bayrağı

150 hanesi 750 nüfusu mevcut olup 210 islah 540'ı katoliktir. 1 cami 1 kilise vardır.

Avreşan Bayrağı

300 hanede 1500 nüfusu şamildir. 250 si islah 1250 si katoliktir. 1 kilise vardır.

Puka Kazası (3. Sefer)

Kaymakam Mehmet Efendi (yüzbaşı)

Tahrirat kâtibi İbrahim Efendi

Meces İdare-i Kazası

Reis kaymakam bey, aza tahrirat kâtibi İbrahim efendi, aza menhal, aza nevih marif ağa.

Zabıta Dairesi

Yüzbaşı recep ağa, melazım-ı evvel nuri ağa, yüzbaşı menhal, aza nevai marif Ağa

Hudut

Puka kazası şemalen İşkodra şarken purzeren cenuben merita garben leş tezalarıyla mahterdedir. Kaza-i meskur ...(64). İse de işkodradan priştineye giden cadde üzerinde bulunduğundan işlek bir mahaldir.

Nüfus-u Umumiye vesair

Puka kazası 46 karyede 1580 haneyi 11690 nüfusu havi olup; kayeter, efiyale, keret, çuka, birişa, kocadağ nameleriyle 6 bayrağa memkundur. Bayraklarda dahi asıl cebal tamamiyle caridir. Mısır, buğday, arpa vesairden ibarettir. Kadınlar marifetleriyle kilim, seccade, çorap imal olunur.

Bayraklar

1)**Kaş bayrağı:** İslam (64) naif diğeri Katolik Olmak üzere 1170 nüfus 240 hane 3 camii 1 kilise 8 kariye vardır.

2)**Akyale bayrağı:** 200 hane 2100 islam 1190 katolik olarak 1400 nüfus 1 cami 1 islam mektebi 2 kilise 8 kariye.

3)**Keret Bayrağı:** 100 hane 280 i islam 1120 hristiyan olmak üzere 1400 nüfus 1 cami 1 islam mektebi 3 kilise 15 kariye.

4)**Puka Bayrağı:** 230 hane 700 islam 910 katolik olmak üzere 1610 nüfus 1 cami 1 islam mektebi 1 kilise 7 kariye.

5)**Birişa Bayrağı:** 200 hane 1400 nüfus 2 kilise 5 kariye ahalisi kâmilen netvaliktir.

6)**Karacadağ Bayrağı:**500 hane 4000 nüfus 2camii 1mektep 7kariye bayrak ahalisi kâmilen islamdır.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Puka kazasının veridat-ı saniyesi 4500,masarefeti 201731 guruşdur.

Merdiyat Kazası

Kaimakam Markogoni Efendi, kapıcı başı, Tahrirat kâtibi Ahmet

Efendi

Meclis-i İdare Kazası

Reis-i kaimakam Efendi,

Aza tahrirat kâtibi Efendi

Aza Leş-i seykule Efendi

Aza parnak niki Efendi

Aza Faruk devde Efendi

Aza Nikola devde Efendi

Aza tevac-ı seykule Efendi

İşkodra zabıta Alayının Üçüncü Merdita Taburu

Binbaşı Hasan Efendi

Tabur kâtibi Mehmet Efendi

Bölük ağası Nevac Ağa

(birinci bölük)

Bölük ağası Receb Ağa	(ikinci bölüm)
Bölük ağası Navi Ağa	(üçüncü bölüm)
Bölük ağası parik Ağa	(dördüncü bölüm)
Bölük ağası menhal Ağa	(beşinci bölüm)
Muavin Hasan Ağa	(birinci bölüm)
Muavin Navih Ağa	(ikinci bölüm)
Muavin Navi Ağa	(üçüncü bölüm)
Muavin Çavab Ağa	(dördüncü bölüm)
Muavin Marik Ağa	(beşinci bölüm)
Jurnal emini Menhal	(birinci bölüm)
Jurnal İlyas Ağa	(ikinci bölüm)
Jurnal Gök Ağa	(üçüncü bölüm)
Jurnal Menhal Ağa	(dördüncü bölüm)
Jurnal İbrahim Ağa	(beşinci bölüm)
Jurnal Misafir jurnal emini Nikol	(beşinci bölüm)

15 çavuş, 30 onbaşı, 200 nefer, 245 yagun.

Kazaya Dair İzahat

Arnavutça – mir – ayı - diyet – gün manasına mütazamin olup (merdita) ayı – gün demek olur. Namı kadimi (nirkande) dir.

Mardita kazası şarken Debre şimalen İşkodra cenuben akça hisar garben leş kazalarıyla mahtud olup mevkiyi kâmilen ddağlıktır. Evaş, diyar, kan, koşanan, ispaç nameleriyle beş bayrağı inkisam eder. Merkez kaza evruş bayrağıdır. Dâhil- tahrir değılsede takriben 1800 hanede nüfus havi olup milletleri katoliktir.

Secaatle müştehirdirler. Zamanı seferde İşkodra ve malisya ahalisi gibi muharebeye giderler. Bil defaat Rusya, Yunan, Karadağ muharabelerinde bulunarak yararlılık göstermişlerdir. 1294 tarihinde İşkodra vilayetinde mülhak üçüncü merdita taburu namıyla bir zaptiye taburu teşkil edilip zabitan ve feradi merditalıdır. Bu kazada dahi usul-i cibal cahidir.

Bayraklar

- 1)Evraş Bayrağı: 150 hane 750 nüfus 3 kilise
- 2)Diyar Bayrağı: 500 hane 2500 nüfus 7 kilise
- 3) Kan Bayrağı: 250 hane 1250 Nüfus 4 kilise
- 4)Koşanan Bayrağı: 250 hane 1250 nüfus 4 kilise
- 5)İspaç Bayrağı: 500 hane 2850 nüfus 7 kilise

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Meredita kazasını veridat-ı saniyesi 3000 masarafi 349219

Derac Sancagi (üçüncü sınıf)

Mutasarrıf Rüştü Efendi

Erkan-ı Liva

Naim Efendi, tahrirat müdürü emir efendi, muhasabeci seyfettin efendi (savşe)

Meclis-i İdare-i Liva

Reis-i mutasarruf Bey

Aza naip Efendi

Aza muhasebeci Efendi

Aza tahrirat müdürü Efendi

Aza hacı Ahmet Ağa

Aza Yusuf Efendi

Aza zarke Efendi

Aza bumacı efendi Estabal Amire

Meclis-i İdare-i Kalemîye

Başkâtip İsmail sani Efendi

Muhassebe Kalemî

Başkâtip Zeynel Efendi Rabey

mebus mustafa Efendi

Reis-i mutasarruf Bey

Reis-i mutasarruf Bey

Rıfki Süleyman naci Efendi

Tahrirat Kalemi

Rıfki evvel Süleyman nuri efendi

Mebis evvel yunus efendi

Mebis-i sani veli efendi

Rıfki sani mustafa raşit efendi

Orak mekidi Mehmet zeki efendi

Nüfus İdaresi Nüfus İdaresi

Memur hasan bey, kâtip İsmail efendi

Vergi İdaresi

Memur Mehmet vahit Efendi

Refik-i âdem Edip Efendi

Kâtip İbrahim Bey

Defterci Süleyman Sırrı Efendi

Defter Hakanı İdaresi

Memur Rıfat necmi Efendi

Tabur başkâtibi Abdi Efendi

Merkez tabur kâtibi salih Efendi

Orman İdaresi

Müfettiş sani özkan efendi

Ziraat Bank şubesi

Reis Süleyman Efendi

Memur Süleyman ferit Efendi Estabal

Muavin muharrem Efendi

Ziraat Bank Şubesi Meclisi

Reis Süleyman Efendi

Aza Süleyman ferit Efendi

Aza tablo kavka Efendi

Aza hafız ali Efendi

Aza kristof Gavge

Aza hasan Efendi

Meclis-i Bidayet

Hukuk reisi Naib Efendi

Ceza reisi Mahmud Hilmi Efendi

Aza menhal Aza Pavlov kavka Efendi

Aza melazım-ı Mahmut Zeki Efendi

Bidayet Kalemi

Başkatib Ahmet Efendi

Zabıt kâtibi Ayasi Efendi

Mübaşir Zeynel Efendi

Zabıt kâtibi Mehmet Kâşif Efendi

Zabıt kâtibi emir Efendi

Madde-i umumi muavini Arif Efendi

İcra memuru Murtaza Efendi

İşkodra Zabıta Alayının İkinci Derac Tayyori

Binbaşı zeyne Ağa

Tabur kâtibi İbrahim Efendi

Bölük ağası ferhan Ağa

(Süvari birinci bölük)

Muavin Süleyman Efendi

(Süvari birinci bölük)

Jurnal emini Salih Ağa

(Süvari birinci bölük)

Jurnal emini Ali Ağa

(Süvari birinci bölük)

Bölük Ağası Nuri Ağa	(Süvari birinci bölük)
Bölük Ağası Hasan Ağa	(Piyade ikinci bölük)
Bölük Ağası Mehmet Ağa	(üçüncü bölük)
Bölük Ağası elmas Ağa	(dördüncü bölük)
Muavin Menhal Ağa	(beşinci bölük)
Muavin Malik Ağa	(ikinci bölük)
Muavin Osman Ağa	(üçüncü bölük)
Jurnal emini Mehmet Ağa	(birinci bölük)
Jurnal emini Menhal Ağa	(ikinci bölük)
Jurnal emini Ali Ağa	(beşinci bölük)
10 Çavuş, 30 onbaşı,200 nefer,240 yekûn	

Polis Dairesi

Üçüncü komiser Murat Efendi

Polis Süleyman Efendi

Polis Hasan Efendi

Polis emini kuji Efendi

Polis emin Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Hasan Efendi

Fransız memuru Ezryak Efendi

Meclis-i Belediye

Reis Recep ağa, aza Baba kavni Efendi, Estabel, Aza Hasan Efendi, aza hafız Ali Efendi, Aza Ali Efendi, Kâtip Bekir Efendi

Mekteb-i Rüşdü

Muallim-i evvel Eşref Efendi Muallimi Salim Menhal, Mekteb-i İktidai Muallimi Yusuf Efendi

Duyun-u umumiye Nezareti

Muhasebe başkâtibi Hasan Efendi

Mebus-u Evvel Abdi Efendi

Muhasebe-i refikı evvel Mehmet Efendi

Mebus-u Sani Süleyman Efendi

Muhasebe-i Refikı Saniyesi Hasan Efendi

Sandık Emını Ahmet Efendi

Muhasebe-i Mebusu Haydar Efendi Memali

Memuru Bekir Efendi

Tahrirat Başkâtibi Hamdi Efendi

Memalih Kâtibi Hamit Efendi

Tahrirat mekidi Şükrü Efendi

Katntarcı Rıza Efendi

Rüsûmat İdaresi

Memuru Zeynel Niyazi Efendi

Baş Kâtip Hasan Efendi

Memur İbrahim Efendi

Sandık Emını Abbas Efendi

Muayeneci Ali Efendi

Mekit Ahmet Efendi

Tercüman Estafan Efendi

Tezkere Kâtibi Hasan Efendi

Mebasir Emir Efendi Şelinze

Gümrük Memuru Mehmet Efendi

Reji İdaresi

Müdür Hasan Hüsnü Efendi, Kâtip Emir Efendi, Kâtip Freçkop Efendi

Liman İdaresi

Liman Reisi Tevfik Efendi

Karantina İdaresi

Tabip Kaputu Efendi, Kâtip Âdem Vehbi Efendi

Divan-ı ecnebiye Konsolosları

Yunan Konsolosu Mösyö Canetu, Avusturya Konsolos vekili mösyö Zevmerav

Derac Yahut Devrusu

Nam-ı kadimi ‘apidemus’dır. Romalılar bir kolunu gönderdiler mehiran tesmiye ederler. İtalya da vak-i ‘Boy’ dukası normandiyalı (Ruberkiskar) korku adasını zabt ettikten sonra 1081 tarih-i miladiyesinde askeri ile Deraca çıkararak İstanbul imparatoru 1.(Aleksi Komnenos).meydan okumuş ve orada vuku bulan muharebede imparatorun ordusu mağlup olmuştur. Kovan vasatı da derac dükalık oldu.(Anjov-sisil) prenslerinin ziyri idaresinde kaldığı en marufi 1381 tarih miladiyesinde tapulu ve 1385de Macaristan kraliyetine davet bir sene sonra kraliçenin emriyle katledilmiş olan 3.(şarl dorise)ve yahut (doras’dır).

Roma imparatorluğu zamanında Derac işlek bir iskele idi. Beren denizinden sefineleriyle gelen yolcular deraca çıkararak elbasan manastır tariki ile Selaniğe, Yunanistana giderler ve oralardan hareket eden yolcular dahi yine vetarikle italyaya geçerler idi. Derac ve havalisi 1502 tarih miladiyesinde devlet-i Osmaniye tarafından zımmi-i memalik edildi.

HudutVe Malumat-ı Sairesi

İşkodra vilayetinin kısm-ı cenubiyisini teşkil eden derac sancağı şimalen Akç hisar, Şarken mat, cenuben avlunya kazaları, Garben Adriyatikdenizi ile mahtuptur. Merkez-i liva derac kasabası olup arz-ı şimaliden 41 derece 19 dakika arz-ı şemaliyeden 19 derece 7 dakika tol Şarkiyedevaki’dır. Mukaddima’ nahiye dâhilinde idare olunurken 1296 tarihinde mutasarrıflık teşkil edilmiş ve Arnavutluğun başlıca iskelelerinden madut olduğundan müddet-i kalile zarfında amiral ve rakine yüz tutmuştur.

Deracın kadimen küçük bir ada idi. Sefain-i ticariye kara ile bu adayı tefrik eden vasi bir limana Deracın açık canib-i şamilesinde 5 ciha-i cenubiyesinde bir kilometre mesafede vakî 2 kanaldan dâhil olur idi.

Mürur-u zamanla şimaldeki kanal donarak Derac el yeüm bir şubei cezire şeklini almış ve limanda hâsıl olan sazlık, bataklık,ciyadat havai ihlal etmesiyle mevsimşitada şimdihastalıklaritevlid etmekte bulunmuştur. Cenuptaki kanaldan şimdiki halde açık küçük kayıklar mürur edebilir. Bu kanal üzerinde 36 metre tölünde ahşap bir köprü vardır.

Selanik, Manastır demir yolu tasvirat-ı sabıka vecihle avlunyaya tercihen Deraç temdid kanallarla liman tezhir olunur isede Derac mekii Rum ile Arnavutlugun mühim bir ticaret iskelesi olabilir. Dedeagaç, Selanik, Şimendşiferi’nin vücuda

gelmesiyle de bu havali doğrudan doğruya payı taht saltanat-ı seniye'yi rabt edilerek Osmanlı –İtalya ticaretine büyük bir kapı açılmış olur.

Nüfus

Derac ve mülhakatı dâhil-i tahrir olduğundan nüfus kasabada 4700 nüfus mevcud olup, 3112 i İslam 1478 i Rum 210 katolik 43 ü milel-i ecnebidir.

Emekan-ı Miriye

Derac kasabasında mutasarrıf esbak-ı saadetli hafız Mehmet paşa hazretleri zamanda inşa olunmuş cesm ve muntazam bir hükümet konağıyla, 1 cephane, 1 tabya konağı, 1 belediye dairesi, 1 telgrafhane, 1 resumat idaresi, 1 karantinahane, 1 divan-ı umumiye, 1 fener 1 tahfizhane, 1 dalyan, 5 karakolhane 1 memleket saati, 1 silahhane, 1 belediye bahçesi vardı.

Emekan-ı Umumiye Vesaire

Nüfus-u Derac'ta 586 hane 10 han, 3 gazino, 142 dükkân 113 magaza 11 kahvehane, 3 su degirmeni, 14 fırın, 2 eczahane, 25 ahır samanlık, 10 kiremithane, 2 gar işpırto anbarı, 3 meyhane, 4 çeşme, 3 kuyu mevcuddur.

Mabed ve Mekatibler

3 cami, 1 medrese, 1 rüşdü, 1 katolik mektebi, 4 kilise

Mahsûlât

Buğday, arpa, yulaf, kaplıca, bakla, fasulye, papates, tütün, pamuk, zeytin, incir, üzüm, bal, arık hadaniye, saz, hernevi, sebze.

Vesayet-i Nakliye

Derac-ı sahil bulunduğundan emtiya ve eşya, vapur ve gemilerle idhal ve ihraç olunur. Nakliyat-ı dâhiliye bargir ve öküz arabalarıyla icra edilir.

Miri Çiftlikler

Miri çiftlikleri bir nazarı asaresine mevduaddir. Merkez-i kaviyedir. Derac kazası dâhilinde Arben, Ceviz, vatan, salmanak, sanavlaş, namelerinde, beş çiftlik mevcud olup bu çiftlikler 120137 dönüm arazi 239 çayır, 85 mera 169 orman, 104 bağ bahçe, 1145 tarla havidir.

İthalât ve İhracat-ı Ticariye

Deracın bir senelik ithalatı; 11.500.000, ihracatı; 960000 guruşdan ibarettir.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Derackazasının varidat-ı sanuyesi 308150 mesarifatı 847289 guruşdur,-Derac-ı merbut kara beş

Yollar

Derac sancağı dâhilinde inşası lazım gelen tarik-i dereceden bade ile kuvaiden geçerek elbasana giden yoldurki otuzbir kilometre, ikiyüz metre olup üçyüz bir iki, üç seneleri zarfında mutasarrıfı esbak saadetli hafız Mehmet paşa hazretleri zamanında dokuz bin sekiz yüzyetmiş beş metre mahalinde tasviye ve tevrişi-i ve dört bin iki yüz doksan sekiz metresinde tasvine-i terabiyesi ikmal edilmiş ve mezkûr-u tarik üzerinde dört adet gargir altı adetyevm-i gargir dört adet su geçidi, üçyüz onbir metre tölünde hariçli destek duvarı, sekiz yüz yetmiş iki metre koru destek deyvarı inşaa olunmuştur. üçyüz yedi senesi zarfında mutasarrıf-ı sabık saadetli reşat beğ hazretleri zamanında derace bir carik mesafede vaki dalyan köprüsü tamir edilmiştir.

Tarik-i mezkûrun sene-i haliye zarfında muhtaç-ı tamir olan mahlelerinin tamir ve termimi ve aksam-ı sairesinin ve şuse amaliyatının tesviyeve ikmalıyla güzergâhında bulunan kırk dokuz metre tölünde derac ve on metre açıklığında hacı elvüşen köprülerinin inşası mükerrerdur.

Kezalik-i Deracdan bad ile şiyk kazasına mümted olan ve tolan sekiz bin yüz seksen metreden ibaret bulunan tarikin müşarün-i ileyh hafız Mehmet paşa hazretlerinin memuriyetleri hengâmında beşbin ikiyüz otuzdört metre tesbiye-i terabiye ceşusesi ikmal dört adet köprü inşaa olunmuştur.

Üçyüz yedi senesi zarfında müşarün-ı aleyh Reşat beğ hazretleri zamanında mai şuse yalnız üçyüz yirmi altı metre tasviye-i terabiyesi yapılabilmişve iki adet köprü tamir edilmiştir. Yine Deracdan bade ile Tirana gidenTarik Tolan 36 kiliometre olup vali esbak Esat paşa zamanında başlanmış ve 92 tarihinde 2 adet gargir köprü 6 kasis 200 metre koru duvar yapılıp müşarün ileyhehafız Mehmet paşa hazretleri zamanında binbeşyüzkırkaltı kilometre şuse imal edilmiştir.

Aksam-ı sairesiyle inşaat-ı sanayisinin sene-i atiyede yapılması mükerrerdur.309 senesi zarfında mutasarrıf sabık saadetli Rıfat beyin zamanında şayk tarikında müceddiden 4 adet menfes inşa ve kavaye ve tiran ve şiyak tariklarının neftel-i tesakı olan dalyan köprüsüyle derac arasındaki şuse tarikinin 150 metrelik bir kısmı tamir edilmiştir.

Tiran Kazası (2.Sınıf)

Kaymakam Mehmet Emin Efendi

Naib Mehmet Rüştü Efendi

Mal müdürü Süleyman Bey

Tahrirat kâtibi Recep Efendi

Meclis-i idare kazası

Reis kaymakam Efendi

Aza Naib Efendi

Aza Mehmet Ali Bey

Aza mal müdürü Efendi

Aza Zabir Hakkı Efendi

Aza tahrirat kâtibi Efendi

Aza Estefan Efendi

Aza Goncevani Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Reisi Naib Efendi

Aza Ramazan Efendi

Baş Kâtip Bekir Sıtkı Efendi

Aza Petruv Efendi

Sabık Kâtibi Osman Asım Efendi

Muavini Selim Efendi

Mukavelet Mehri Şükrü Efendi

Mâl Kalemi

Mal müdürü muavini Nuri Efendi, sandık emini Murtaza Efendi, tapu kâtibi Dilaver Bey

Nüfus Dairesi

Memur Süleyman Selim Efendi, kâtip Mehmet Kemal Efendi.

Meclis-i Belediye

Reis Esat paşa (mirmiran)

Tabip Tahir Efendi(selase)

Aza Vangil Efendi

Aza Şeyah Efendi

Aza Estas Efendi

Aza Cafer Sadık Efendi

Kâtip Ahmet Hamdi Efendi

Aza İslam Ağa

Çavuş Murat Ağa

Telgraf İdaresi

Memur Hafız Efendi, muhabere memuru Faik bey

Divan-ı Umumiye İdaresi:

Memur Menha

Reji İdaresi:

Memur Numan Bey

Maarif Komisyonu

Reis Ramazan Efendi

Aza İbrahim Hilmi Efendi

Aza Ali Efendi

Aza Muharrem Hilmi Efendi

Mekteb-i Rüşdü

Muallimi evvel Abdurrahman Efendi

Riaza muallimi emir Fevzi Efendi

Muallim Murtaza Efendi

Refikı Muallimi Ahmet Efendi

Mekteb-i İbtidai

İbdidai muallimi Abdi Efendi

Şebal İbdidai muallimi Hamdi

İbdidai muallimi İbrahim Efendi

Kokonas anas Muallimi Ali Efendi

Marecevacı muallimi Hasan Efendi

Metkire muallimi Elhac Hafız Bekir Efendi

Petrile muallimi Abdi Efendi

Lamuvegali anas muallimi Mehmet Efendi

Millet ibdidai muallimi Yusuf Efendi

Tabakhane anas muallimi İbrahim Efendi

Fırkai ibdidai muallimi Mehmet Efendi

Şayk zale muallimesi Merim Hanım

Ziraat Bankası

Reis-i Meşhur Bey

Aza Hasan Efendi

Aza İslam Ağa

Kâtip Yusuf Efendi

Aza Cemal Ağa

Aza Hafız Efendi

Zabıta Dairesi

Bölük Ağası Mehmet Azad Efendi, Muavini Menhal, Polis Emin Efendi

Tiran Kazasına Dair Malûmat

Tiran kazası şimalen Akça hisar, şarken mat, cenuben, ilisan, garben şayk kazalarıyla mahsuttur. Civarında Arzan nehri mağrur eder işbu nehir, karp adasında lenas dağından neban edip Derac kasabasına ciheti şimaliyesinde vaka-pala-ve-iskender bey arsındaki limanda denize mensup olur arz ve saliyesi 24 sayfada derece itifai 22, dört mevsim şetade 6 metre olup kısa halinde 168 metre mahalistila eder bu nehir suyuyla yüzbin dağdan ziyade arazi iska olunur.

On baştan ibaret 4 adet esyap çevrilir. İlbasane giden cadde üzerinde köprü olmadığı ve Derac tarıkında 87 metre dolanda ve 6 metre arzında beşir ağları hayratı olan göbarının bir ayağı menahtem olduğu cihetle mağrur ve iburce saubet çekilmektedir.

Lumi nehri mevcubun dağından nabən edip işim bu boğazında keznik idaresinin denize mensup olur arz ve sabisi 18 irtifai seyifte 5 metredir. Çin kezan da

230 metre hal istila eder. Bu nehir söyilede onbin doğmadan ziyade arazi sevki ve 20 taştan ibaret 10 adet değirmen tedavül edilmektedir.

Tiran kazasının ilbasan ciheti garben dağı ile mahat olup vilayetin manastır cedidesi olduğunda Ahmet ve şad eksen değildir. Kaza-i zagurun sairesi cihatı gaibi menbad ve mahsulder araziyi kısmen elverişi ormanları haridir.

Tiran Kazası

Tiran kazasının banisi ‘Tiran’a tabi ‘millet-i’ namkiryede mütevellit merhum Süleyman paşadır. Müşarün ileyh İran muharebesinde Şehiden vefat ederek naşi Tirana nakil edilmiştir. Tiranda bina ve ihya gözdesi olan atik-i nam camii şerif karinedeki Türbe-i Mahsusasında metfundur. Sene-i hicri 1023.

Nüfus-u umumiye

Tiran kazası malisya cihetinde dâhil olduğu halde 101 karyeye 32057 nüfusu havi olup bunun 31112si islam 799u rum 49u katoliktir. Tiran malisyasında usüi cibal cari olmayıp ahalisi kavanin ve nizamet-i meriyeye tabidirler.

Emekan-ı Miriye

1 hükümet konağı, 1 kışls, 1 depo, 1cephane, 1 kılıçhane, 1 telgrafhane

Emekan-ı umumiye Vesair

1066 hane, 637 dükkân-magaza, 31 han 2hamam 149 dakik değirmen, 407 zeytin değirmeni, 25 fırın 1 stad, 12 kiremithane, 275...(77) 1 eczane, 20 meyhane 18 kahvehane, 1 zeytin makinesi 1 gzhane, 1522 bahçe, 20419 tarla, 629 bağ, 3230 çayır, 3610 koru, 1377 zeytin mahali, 1174 otlakiye, 1226 orman, 139716 zeytin işçarı, 2170 kestane ağacı.

Mabet-i mekteb-i Vesair

6 camii, 62 mescid, 15tekke, 32 zaviye, 1medrese, 1 rüşdü, 25 mekteb, 1 Rum, 1 Katolik mektebi 2 Rum 1 katolik kilisesi.

Malumat ve Mensucat

Tiranda destegahlar vasıtasıyla kadınlar marifetleriyle harirden gaib tarif çarşaf ve halalı, gömlekler ve tarablas gara kuşak ve şallar nesiç olunur. İşbu çarşaf ve gömlekler dersaadet ve balad –ı vesaire haiz itibardir. Bazı karade damulat muvitai metalik-i harir ve yaralı kamşından bir nevi orma haşir dahi imal edilir sede havac-ı mahaliyeye mahsurdur. Adi meşin ve sayatahanda çıkar.

Mahsulât

Tiranın ziraat nokta-i nazarında havasının itidal ve letafati envai mahsulat idrake müsaidettir. kuvva-i enbatiyesi olmasıyla mütevasıt usule getirdiği hububat-ı buğday, arpa, kukuruz, yulaf, pamuk, havuç, mercimek, keten, tütün, darı, çavdar, parçağ, kapluca, bakla, imşali şeylerdir.

Sebzenin maaruf olan her nevi hasulat gelir. Zeytin ağacı, dut, üzüm, incir, nar, şeftali, kiraz, vişne, zerdali, armut, elma iceviz, kestane, muşmula ayva, erik, kaysı, iğde ve kaside bazı konaklarda portakal ve limon ve naspoli ve her nevi orman ağaçları yetişir. Zeytin ağaçları malisyadan başka kazanın ekseri cihatına menteşar olup bereketli senelerde hasılat-ı metevasıtası 200000 kıyyi-i atid zeytin yağı balig olur. Bunun kısım-ı azami teresteye ve birmiktarı manastır cihatına sevk olunur.

İthalât ve İhracat

Tiran kazasının ticaret-i umumiye ithalatı 950000 İhracatı 700000 guruşa belag olunur. İhracat; zeytin yağı, buğday, yulaf, kokoron, deri yün, ithalat; manifatura, kahve, şeker, gaz yağı gibi mestahazaare ve saireden ibaretdir. Kazanın iskelesi Deracdır.

Vesait-i Nakliye

Tiran kazasında vesait-i nakliye megari hayvanatından ibaretdir.

Varidat ve Mesarifat-ı Sanuyesi

Tiran kazasının saniye-i varidatı 1071500 mesarifatı 214773guruşdur.

Kavaya Kazası(2.sefer)

Kaimakam Ali Rıza Beğ (sani)

Naib Abdi Hilmi Efendi

Mal müdürü Mustafa Efendi

Müftü Rüstem Sadık Efendi

Tahrirat kâtibi İslam Efendi

Meclis-i İdare Kazası

Reis Kaymakam Bey

Aza Naib Efendi

Aza İbrahim Efendi

Aza Müfti Efendi

Aza Süleyman Bey

Aza mal müdürü Efendi

Aza Tevaş Efendi

Aza tahrirat Kâtibi

Aza Tol Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Reis naib Efendi

Aza Mihail Ağa

Mukavelet muhariri Muharrem Efendi

Başkâtip Mehmet Efendi

Müvaşir Osman Ağa

Zabıt kâtibi Emir Efendi

Odacı Abdül Ağa

Müstantik Muavini hasan Efendi

Tapu kalemi

Kâtip osman Efendi, yüzkalemi kâtibi Ali Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Abdulhadi Efendi, kâtip İdris Efendi

Memurin-i Saire

Muhakeme-i şeriye kâtibi Ali Efendi Orman memuru Mustafa Efendi

İtam müdürü mustafa Efendi Sandık yemini Mehmet Efendi

Mekteb-i Rüştü

Mualum-u evvel Mustafa Efendi Reka-i mualimi İslam Efendi

Mualim-i sali Hasan Efendi Babımal Emir Efendi

Riyazi muallimi Rüstem Efendi

Bilat-ı Meclis

Reis-i feyzah Efendi Tabip Menhal

Aza yorgi Efendi

Aza osman Ağa

Aza anastas Efendi

Aza Mehmet Efendi

Kâtip Süleyman Efendi

Zabıta Dairesi

Melazım-ı mallik ağa, bölük yemini Süleyman efendi

Memliha Dairesi

Memur hasan Efendi Kâtip İbrahim Efendi

Sandık yemini Emin Efendi Ambarcı Süleyman Efendi

Divan-ı Umumiye İdaresi

Memur Bekir Efendi

Reji İdaresi

Memur Asım Efendi

Çiftligat Nazariyesi

Mazır-ı hıdır Ağa (estabal amiri)

Kâtip İsmail Efendi

Abdürrahmi Mehdi Efendi

Kethüda Mehmet Efendi

Kolcu Halil Ağa

Hudut ve Malumat-ı Saire

Kuvvaiye kazasışimalen deraç, şarken elbasan, cenuben, Avlonya kazaları garben adriyetik denizi ile mahduttur. 969 sene hicriyesinde Ali Haydar beğ nam-ı zat tarafından bina ve tesis edildiği mervidir. Kazai mezkûr gayet vesi ve mahsuldar bir arazide vakî' olub mukaddema karye halinde iken 1273 senesinde kaza teşkil edilmiştir.

Nüfus-u Umumiye

Kavaye kazası 57 karini 19873 nüfus cami olub 18010ı islam 2883i Rumdur.

Emekan-ı umumiye Vesairesi

3245 hane 410 dükkân, 22 mağaza, 12 han 110 degirmen, 12 fırın, 1 memleket bahçesi, 10 kiremithane, 1karakolhane, 7 meyhane, 1eczahane, 5çamlık fabrikası

Mabed-i mekatib-i Saire

37 mescid, 42 takiye,1 medrese,1 rüşdü,10 ibtidai 1 Rum mektebi,4 kilise,

Mahsulât

Bugday, arpa, mısır, yulaf, kapluce, darı bakla, zeytin, zeytin ağacı, vesairenden ibarettir.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Kavaye kazasının verdatı saniyesi 880562 masrafı 230218 guruşdur.

Şayk Kazası(3.sınıf)

Kaymakam Şerif Efendi

Naib İlyas Efendi

Tahrirat kâtibi Ali Efendi

Mal müdürü Eşref Efendi

Meclis-i İdare Kazası

Reis kaymakam Efendi

Aza naib Efendi

Aza Yakup Nuri Ağa

Mal müdürü efendi

Aza Ramazan Efendi

Tahrirat kâtibi Efendi

Aza İslam Gavge Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Reis-i naib Efendi

Başkâtip Hasan Şefik Efendi

Aza Nik Ağa

Aza müstantik Ali Efendi

Müstantik muavini Süleyman Efendi

Tapu Kalemî

Kâtip Abdi Efendi, yük kalemi kâtibi Osman Nuri Efendi

Nüfus Dairesi

Memur zebir hulisi Efendi, kâtip Süleyman fehmi Efendi

Memurin-i Saire

Vergi kâtibi İbrahim Efendi, sandık emini Ramazan Efendi

Zabıta Dairesi

Bölük ağası Nuraldin Ağa, bölük Emini Mahmut Efendi, melazım-ı Osman Bey

Belediye Meclisi

Reis-i Ali Ağa

Aza Hasan Efendi

Aza nihâl Tolo Ağa

Aza Nihal paranti Ağa

Kâtip Abdurrahman Efendi

Reji Dairesi

Memur Süleyman Selim Bey

Telneze resumat-ı Memuriye

Memur Mehmet şükrü Efendi

Hudut ve Malumat –ı Sairesi

Şayk kazası Şamilen Akça hisar, şarken tiran cenoben derac kazaları, garben adliyetik deniziyle mahduttur. 1298 tarihinde kaza teşkil edilmiştir. Vasa ormanları havidir.

Nüfus-u Umumiye

Şayak kazası 44 kariden 2868 haneye 16388 nüfusu havi olup 14274 islam 820 rum 707 katoliktir.

Mekatib-i Saire

23 mescit 9 islam mektebi 8 tekke 10 kilise

Mahsulat

Buğday, arpa, mısır, zeytin vesairenden ibarettir.

Varidat ve Mesarifat-ı Saniye

Şark kazasının veridat-ı kazaniyesi 869143 masarefeti 203058 kuruştur.

Arnavut Kavmi Kalesi

Arnavud kelimesi ‘romalıların’ ‘be’ harfini telaffuz edememelerine mebni ervaniye ve binayen aliye arvaniyet tesmiye ettikleri erbaniye kelime esasiyesindedir ki bu ernavi dalgın Arnavutlar tarafından verilen asıl isimdir. Nikelerce çariçe maharir-i erbaniye namı verilen Arnavutluğa tozkalar arberya tesmiye ederler ki Avrupalılar şevni albanya suretine tahvil etmişlerdir.

Romalıların erbaniyet kelimesindedir ki Osmanlılarda ahiran ne ve vav harflerinin takdim ve tahiriyle Arnavud kelimesini teşkil ettiler ve ce tesmiyeye gelince (ar) arnavudca teral demek olup (ban) kelimeside farside olduğu gibi (yapıcı)demek olduğundan (arban) demek çiftçi demektir çünkü Avrupa kıtasına en evvel çiftçilik zanaati ital edenler asya ve balkanlara Hicaret eden akvam-ı arya olduğu ve arnavudların dahi bu akvamın kadimlerinden buldukları muhakkaktır.

Hati sair elsenai kadime-i aryada dahi (ar) yahut agr ve yahut (arag) kelimesi tarla demek olmakla bu akvamı umumisine verilen (arya) ismi bu kelimedenden meştuk olduğu gibi akvam-ı meskureden ekserisinin ismi dahi bu kelime ile merkup olduğunu âlim-i ellisan ulemasından mösyö (makos mollar) da inbat ediyor toskaların ganalı algaları olmadığı gibi ne harfini dahi ekseriya (re) harfine tahvil etmek lisanlarının ikdizasında olmakla (arban) kelimesi (arbar) suretine tahvil etmişlerdir.

Her nekadar bu günkü günde Arnavutluk mezası ile arnavudlar indinde (işkipirya) tabiri dahi umumiyet üzere memmal olup (arberya) ismi tozkalığın evlunya civarlarına tahsis olunmuş ise de Arnavutluk manasıyla dahi kullanılıp ali-il elhusus birkaç asırdan beri arnavudlugun her çağda yani italya yunan Marmara ve sair taraflarında yaşamakta bulunan arnavudlar indinde (işkipirya)ismi estun meçhuldür arnavudlar kelimesinin asıl iştikakı bu olduğu halde bunun arba ve fersida arayıp (arlana ennevati) ve (arnabud) iştikaklara kalkışmak abes ve pek gülünçtür

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Osmanlı Devletinin son dönemlerine baktığımızda birçok alanda ve pek çok noktada sıkıntılar patlak vermiştir. Bu sorunların en önemlilerinden biri de tabii ki Balkanlarda yaşanan sıkıntılar olmuştur. Özellikle 19.yüzyılın sonlarına doğru yaşanan savaşlar, kaybedilen topraklar Osmanlı Devletini sıkıntıya sokmuş ve Balkanlar'daki halkın Osmanlı'dan kopmasına sebep olmuştur. Ancak Osmanlı'nın Balkanlarda bulunması daha eski yıllara dayandığı için Osmanlı etkileri oralarda hızlı bir şekilde kaybolmamıştır. Günümüze baktığımızda bile hala Osmanlı Devletinin Balkanlardaki izleri açık ve net bir şekilde görülmektedir. Çalışmaya konu olan İşkodra Vilayet Salnamesi; Balkanlarda Osmanlı hâkimiyetinin etkilerinin yoğun bir şekilde görüldüğü bir vilayet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu vilayetlerde yapılan çalışmalar tek tek not edilmiş özellikle askeri çalışmalar isim isim kaydedilerek karışıklık çıkması engellenmeye çalışılmıştır. Ve bu vilayetin birçok kazadan oluştuğu görülmektedir. İşkodra Vilayet Salnamesi Osmanlı dönemine ait bilgilerin günümüze ulaşması açısından bir kaynak niteliği taşımaktadır. Çünkü bu salnameye bakıldığında özellikle Osmanlı Devletinin her anlamda sıkıntı yaşadığı bir dönem olan XIX. yüzyıla ait bilgilerle bizleri aydınlatmaktadır.

Bu dönemde görev yapan komutanlar isim isim özellikle görev yaptıkları bölüklerle açık bir şekilde yazılmıştır. Özellikle salnamenin başında tarih boyunca yapılan buluşlar, savaşların bazılarının tarihleri hakkında kısa bir fihrist oluşturularak bilgi geleceğe aktarılmaya çalışılmıştır. Yine salname de İşkodra Vilayetinde görev yapan devletin üst kademe görevlilerinin isimlerini ve görev tanımlarını görmekteyiz.

İşkodra Vilayetine ait kazalar hangileri, bu kazalarda ne kadar insanın yaşadığı ve bu yaşayan nüfusun ne kadarı hangi milleti temsil ediyor, hangisi ne işle meşgul, ne kadar okul medrese, ne kadar camii ne kadar kilisenin olduğunun tespiti açısından bize önemli bilgiler sunmuştur.

Bu çalışmanın kaynağını teşkil eden Salname H.1312,R.1895 yılını kapsamaktadır. 170 sayfa olarak üçüncü defa vilayet matbaasında basıldığını Salnamenin ilk sayfasında görülmektedir. Sonraki sayfasında fihrist oluşturulmuştur.

Biz bu fihrist sayesinde yapılan buluşları, icatları,(665:Neşterin icadı635:Terkib-i teryan613:Mısırın Romaya ilhakı571:Milat-ı İsa Aleyhis-selamın 518:Romada papa Lasbi474:Cam icadı333:Zuhur-ı tabaka-i sasaniye-i İran) görülmektedir. İşkodra Vilayeti salnamesi 1312 senesine mahsus vilayetin

coğrafyası, malumat tarihi, sanayisi vs. şamil üçüncü defa olarak tertip edilmiştir. Bu Salnamede görülmektedir ki vali ve Kumandanlara çeşitli madalyalar verilmiştir. Bu Salnamede görülmektedir ki İşkodra'nın tarihi ve coğrafi yapısı hakkında da bilgiler verilmiştir.

İşkodra Vilayetinin hudutları da bu salnamede gösterilmiştir. İşkodra kazası Kuzey'de İşkodra koluyla Tuz, Dogu'da Poka, Güney'de Merdita kazaları, Batı'da Karadağ kazası ve Adriyatik deniziyle çevrilidir. İşkodra'nın mahsulatı hakkında da bilgilere bu kaynakta rastlanmaktadır. Neler yetişir, neler üretilir kısaca anlatılmıştır. İhracat ve ithalatından bahsedilerek nelerin İhraç edilip nelerin ithal edildiği hakkında bilgiler verilmiştir. İşkodra'da ihracatın yapıldığı yerlerden bahsedilerek iskelelerin isimleri ve yerleri yazılmış, ne kadar sürede vapurların uğradığı, seferlerin ne kadar sürede tertiplendiğinden bahsedilmiştir.

İşkodra Vilayetinin sanayisi ve üretilen ürünler nelerden oluşmaktadır bahsedilmiştir. İşkodra'nın Nahiyeleri Anlatılarak burada kaç kişinin yaşadığı, bunların hangi milleti temsil ettiği burada bulunan medrese, camii, kilise Hristiyan okulları vs. hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Örneğin; Kara-i nahiyesi, Buyane Nahiyesi, Dağ kenarı Nahiyesi, Derin kenarı Nahiyesi, Karaniye Nahiyesi, Gibi Nahiyeler mevcuttur. Malisur Malisyasına baktığımızda ise; Arnavutluk lisanına göre 'Mal' dağ anlamına gelirken,'Malisur'' dağlı 'Malisyada'dağlık demektir Malisya İşkodra'nın kuzeyinde olup 10 cebelden, 27 bayraktan oluşuyordu.

Yine Malisur Malisyasında ziraat ve çobanlıkla uğraşıldığından bahsedilmiştir. Yine Cebellerden tek tek bahsedilmiştir ve şöyle sıralamışlardır; Hud cebeli, Garude cebeli, Kastarat cebeli, İşkoral cebeli, Malu Haraç cebeli, Reca cebeli, Mailmal İtlak cebel gibi cebeller mevcuttur. Akçahisar kazası hakkında da bilgilere ulaşmaktayız.

Akçahisar'ın nüfusu, coğrafi sınırları, zirai uğraşları sanayisi ve idaresi altında bulunan bayrakları bu bayraklar altında yaşayanların hangi halka mensup oldukları hakkında bilgilere ulaşılmaktadır.

Derac'a baktığımızda ise asıl adı'Apidemus' olark geçen Derac Sancığı hakkında da bilgiler verilmektedir. Derac'ın coğrafi sınırları, hatta derece-açı cinsinden yerlerinin belirtilmesi ile farklı bir kaynak teşkil etmiştir. Tiran kazası hakkında da bu salnameden bilgiler verilmiştir. Yine Tiran kazası hangi coğrafi sınırlarda oluşmaktadır. Nüfusu ne kadardır, bu nüfusu hangi milletlerden oluşmaktadır, neler yetişmektedir, neler üretilmektedir, nelerin ticareti yakılmaktadır bu bilgilere değinerek günümüze kadar ulaşmasına vesile olunmuştur.

Hatta Tiran kazasında kadınların yaptığı el işlemleri 'çarşaf, halı, gömlek, şal' gibi ürünlerin yapıldığından bu salnameden bahsedilmiştir. Salnamenin son kısımlarında ise Arnavut Kalesi kavmi hakkında bilgiler göze çarpmaktadır.

Bu bilgilere bakıldığında ‘Romalıların ‘be ‘ harfini telaffuz edemediğinden ‘Arvaniyet’ demişlerse de daha sonra bu Erbani, Ernavi diye anılmaya başlanmış ve bu Osmanlı döneminde Arnavut olarak isimlendirilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmaya bakıldığında İşkodra Vilayeti hakkında geniş bilgilere ulaşılmaktadır. İşkodra Vilayeti’nin halk kitlesi, yaşayan insan sayısı, bu halkın kimlerden oluştuğu hakkında bilgiler sunmaktadır. İşkodra vilayeti Osmanlı döneminde olduğu kadar Osmanlıdan önce burada yaşayan diğer devletler içinde önemli bir üst teşkil etmiştir.

Öyleki Balkanlarda İşkodra Vilayeti hakkında önemle bahsedilmektedir. Yapılan bu çalışma Balkanlarda önemli bir şehir olan İşkodra Vilayetini geniş ölçüde gözler önüne sermektedir. Vilayetin içinde yaşayan teba’a’nın ne kadarı Müslüman, ne kadarı Hristiyan yâda Musevi kısaca bahsedilmiştir.

Kontrolü altında bulunan kazalardan da bahsedilmiştir. Bu kazaların İşkodra Vilayeti için nasıl bir önem teşkil ettiği, yine burada yaşayan halkın ırk ve dini anlamda kimlerden oluştuğu, bu şehirlerin coğrafyası hakkında yol gösterici bir kaynak niteliğinde bir çalışma olmuştur. Kısacası bu çalışma Balkanların Önemli bir merkezi sayılan Arnavutluğun çok önemli bir Vilayeti olan İşkodra Vilayeti hakkında çok Önemli bilgiler vererek yapılacak olan çalışmalara kaynak teşkil etmesi açısından yol gösterici bir kaynaktır

KAYNAKÇA

- Alpan, N. (1975). *Tarihin Işığında Bugün Arnavutluk*, Ankara. Avlonyalı Ekrem Bey , (2006),Osmanlı Arnavutluk’undan anılar ,(1885-1912), Çev, Atilla Dirim, İletişim Yayınları İstanbul.
- Balkan, B. (1979)*Darkot*. İ.A. , C.II. ,İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Bardhi, A. (2009). *Müfettiş Davut Boriçi’nin Günlüğünden, İşkodra Vilayetinde Eğitim* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bartil, P. (1998). *Milli Bağımsızlık Hareketleri Esnasında Arnavutluk Müslümanları, 1978-1912*,Çev; Ali Taner. Bedir Yayınevi, İstanbul.
- Bozboru, N. (1997). *Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğunun Gelişimi*, Boyut Kitapları, İstanbul.
- Demirtaş, C.B. (2001) “*Arnavutluk’un Dış Politikası ve Balkanlar’da Arnavut Sorunu*”, *Balkan Diplomasisi*, ASAM Yayınları, Ankara, Evliya Çelebi Salnamesi, c.54
- Erken, İ. (2004). *İşkodra Vilayetinin İdari Ve Sosyal Yapısı*,Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun
- Gökbilgin, M.T. (1995). *Kanuni Sultan Süleyman Devrinde Başlarında Rumeli Eyaleti, Livanlar, Şehirleri ve kasabaları*, Belleken, C.XX. S.78. T.T.K, Ankara
- Göktaş, O.,(1995). *Balkanlar’ın Anahtar Ülkesi Arnavutluk*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Glenny, M .(2001). *Balkanlar 1804-1999, Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler*, Sabah Kitapçılık, İstanbul.
- İnalçık, Halil. (1993). *Türk Ve Balkanlar*, Obiv Yayınları, İstanbul.
- Karpat, Kemal-Robert W. Zens,(2002) *I. Meşrutiyet ve II. Abdülhamit’in Saltanatı (1876-1909),Türkler*, C.XII, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları,
- Kırmızı, A. (2008). *Abdülhamit’in Valileri Osmanlı Vilayet İdaresi 1895-1908*,Klasik yayınlar, İstanbul.
- Koloğlu, O. (1993).“*Osmanlı Döneminde Balkanlar (1391-1918)*”, Balkanlar, Eren Yayınları, İstanbul.
- Külçe, S. (1944). *Osmanlı Tarihinde Arnavutluk*, İzmir Yayınları, İzmir.

K.Süssheim, *Arnavutluk*,(1993), İ.A.C, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

Özcan, Uğur ,(2012). *II. Abdülhamit Dönemi Osmanlı- Karadağ Siyasi İlişkiler* T.T.K. Ankara

Sungur, Mutullah(2002). *XIX. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Taşra İdaresi ve Vilayet Yönetimi*, Türkler, C. XIII. Yeni Türkiye yayınları, Ankara.

Türk Ansiklopedisi, İskodra C.XX.

Şemseddin, S. (1896).*Kamus 'ul – Alam*, C. V. ,Miharan Matbaası, İstanbul

Todorava, M. (2003). *Balkanları Tahayyül Etmek*, Çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul.

Uzgel, İ.I. (2002). “*Türkiye ve Balkanlar; İstikrarın Sağlanmasında Türkiye'nin Rolü*”, *Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul,

Uzunçarşılı, İ.H. (2011). *Osmanlı Tarihi*, C.I, Ankara.

www.osmanlimedeniyeti.com *Kuruluş Dönemi Osmanlılar ve Arnavutluk*, , (21.10.2006).

www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi, (21.01.2007). *Yıldırım Beyazıt Dönemine Kadar Osmanlı-Arnavut İlişkileri*,

www.msxllabs.org/forum/ulkeler-tarihi/-arnavutluk-Arnavutluk,Tarihi,tarihi.html, (08.03.2007).

www.arnavutuz.biz/forum/index, *Enver Hoca Döneminde Arnavutluk*, (08.03.2007).

ÖZGEÇMİŞ

Meral KARTAL 1984 yılında Gaziantep ilinin Araban ilçesinde doğdu. İlköğretimini Gaziantep İstiklal ilköğretiminde, ortaöğretimini Gaziantep Atatürk Lisesinde tamamladı. Şanlıurfa Meslek Yüksekokulunda 2002 yılında işletme bölümünden mezun olduktan sonra, Gaziantep Üniversitesi Tarih Bölümünde 2006 Yılında mezun oldu. Çeşitli dershanelerde öğretmenlik yaptı.2008 yılında Gaziantep Üniversitesi Tarih Anabilim dalında Tezli yüksek lisansa başladı.

VİTEA

Meral KARTAL was born in 1984. Her primary school was İstiklal İlköğretim School, she studied at Atatürk High school. She graduated at Şanlıurfa Harran University from Business Management department. After that she started at Gaziantep University in History Department. From her graduation which was 2006 she worked in several training center as a teacher. She has started in master degree at Gaziantep University department of History in 2008.